

cuu duong than cong . com

KIẾN TRÚC MÁY TÍNH & HỢP NGỮ

ThS Vũ Minh Trí – vmtri@fit.hcmus.edu.vn

06 – Mạch Logic

Mạch số

2

- Là thiết bị điện tử hoạt động với **2 mức điện áp**:
  - **Cao**: thể hiện bằng giá trị luận lý (quy ước) là **1**
  - **Thấp**: thể hiện bằng giá trị luận lý (quy ước) là **0**
- Được xây dựng từ những thành phần cơ bản là **cổng luận lý (logic gate)**
  - Cổng luận lý là thiết bị điện tử gồm 1 / nhiều tín hiệu đầu vào (input) - 1 tín hiệu đầu ra (output)
  - $\text{output} = F(\text{input}_1, \text{input}_2, \dots, \text{input}_n)$
  - Tùy thuộc vào cách xử lý của hàm F sẽ tạo ra nhiều loại cổng luận lý
- Hiện nay linh kiện cơ bản để tạo ra mạch số là **transistor**

Cổng luận lý (Logic gate)

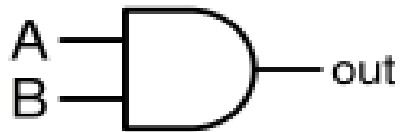
3

Tên cổng	Hình vẽ đại diện	Hàm đại số Bun
AND		$x.y$ hay xy
OR		$x + y$
XOR		$x \oplus y$
NOT		x' hay $\bar{x}$
NAND		$(x.y)'$ hay $\overline{x.y}$
NOR		$(x + y)'$ hay $\overline{x + y}$
NXOR		$(x \oplus y)'$ hay $\overline{x \oplus y}$

Bảng chân trị

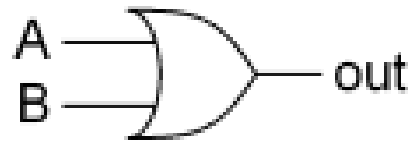
4

AND

A	B	out
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

OR

A	B	out
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

NOT

A	out
0	1
1	0

Bảng chân trị

5

NAND

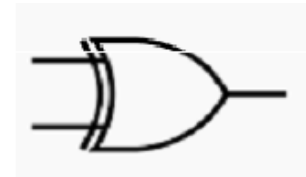
A	B	out
0	0	1
0	1	1
1	0	1
1	1	0

NOR

A	B	out
0	0	1
0	1	0
1	0	0
1	1	0

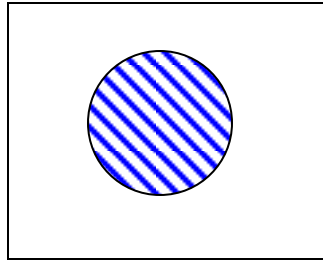
XOR

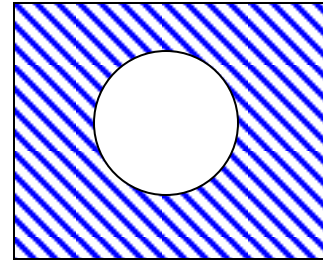
A	B	out
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Lược đồ Venn

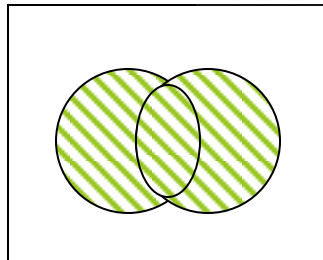
6

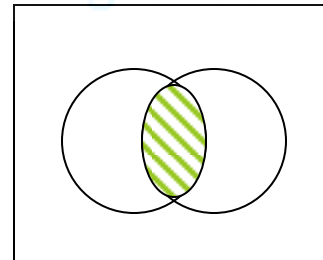
A

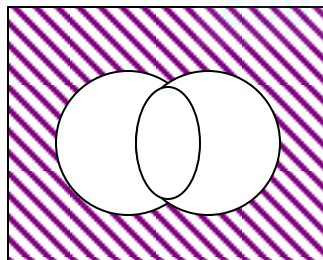
$\overline{A}$

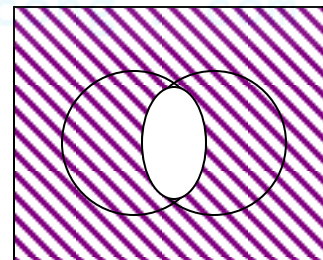
$A+B$

$A.B$

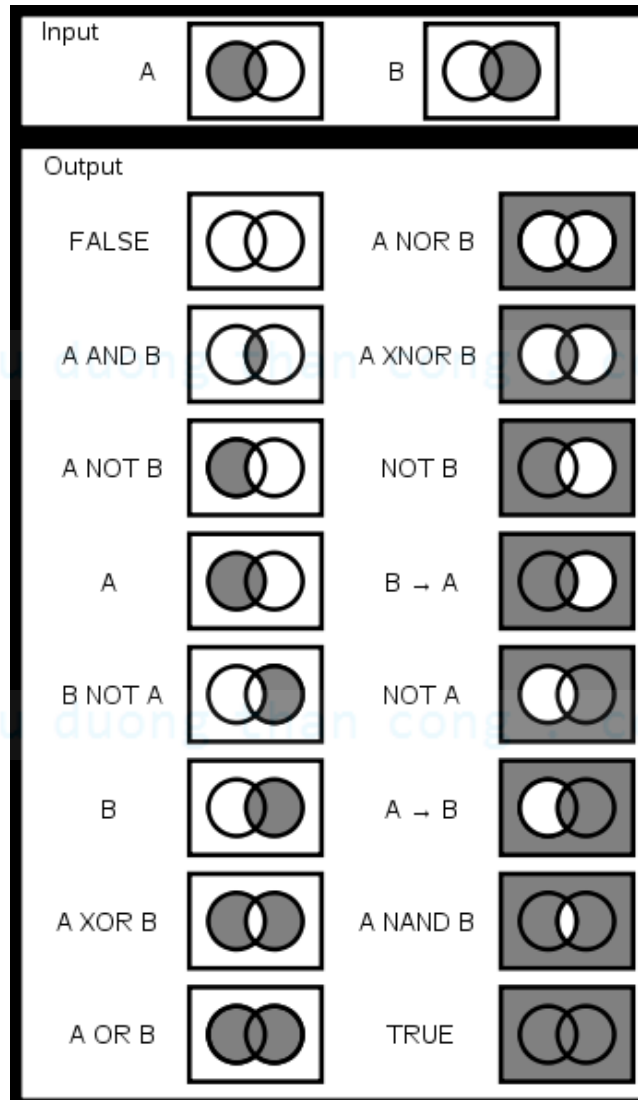
$\overline{A}.\overline{B}$

$\overline{A+B}$

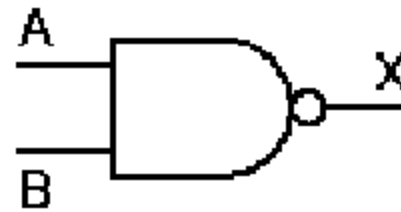
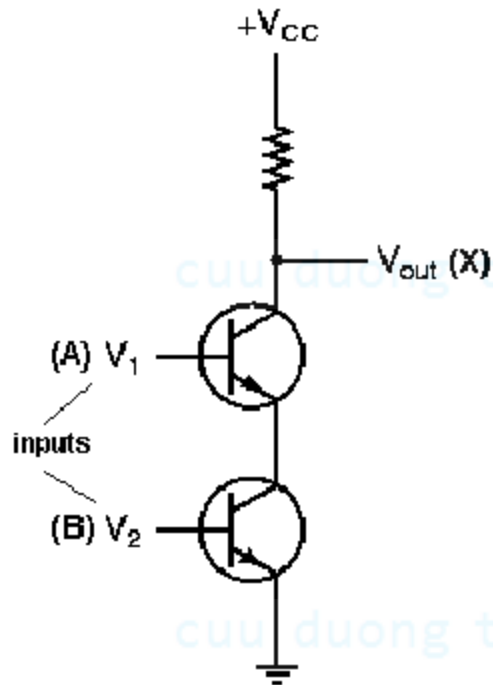
Lược đồ Venn

7

Ví dụ công luận lý

8

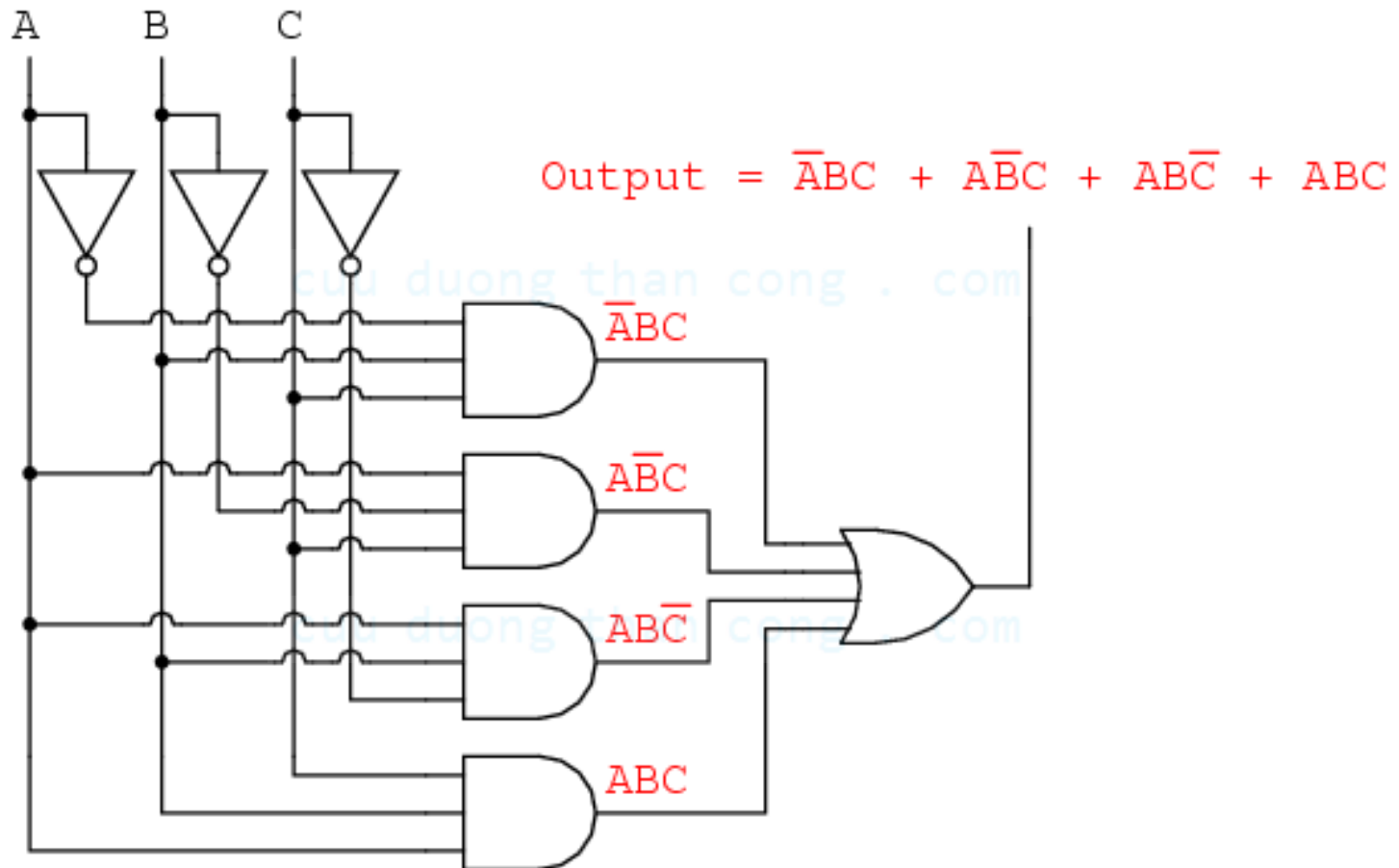

A	B	X
0	0	1
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Ví dụ mạch số

9

Một số đẳng thức cơ bản

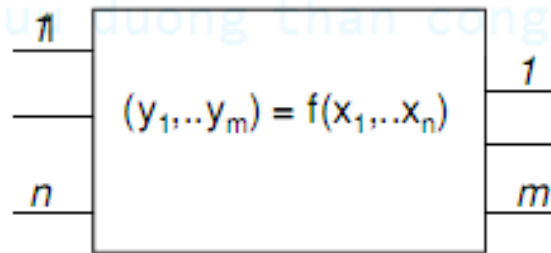
10

$x + 0 = x$	$x \cdot 0 = 0$
$x + 1 = 1$	$x \cdot 1 = x$
$x + x = x$	$x \cdot x = x$
$x + x' = 1$	$x \cdot x' = 0$
$x + y = y + x$	$xy = yx$
$x + (y + z) = (x + y) + z$	$x(yz) = (xy)z$
$x(y + z) = xy + xz$	$x + yz = (x + y)(x + z)$
$(x + y)' = x' \cdot y'$ (De Morgan)	$(xy)' = x' + y'$ (De Morgan)
$(x')' = x$	

Mạch tổ hợp (tích hợp)

11

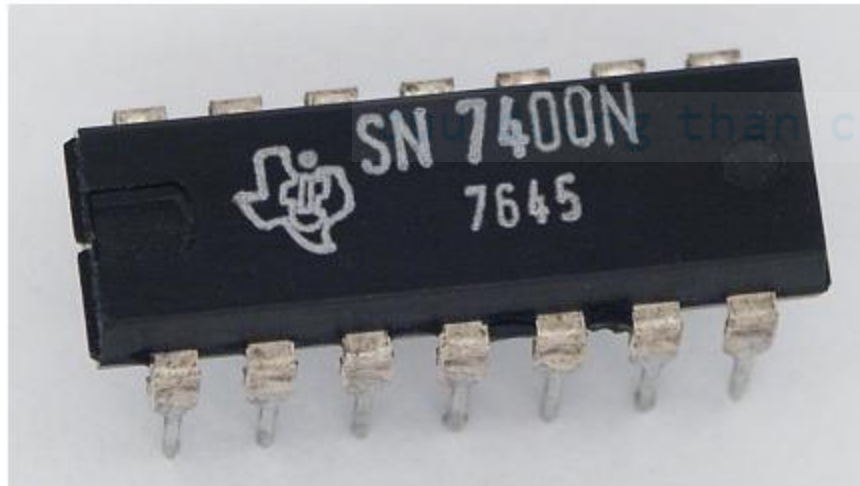
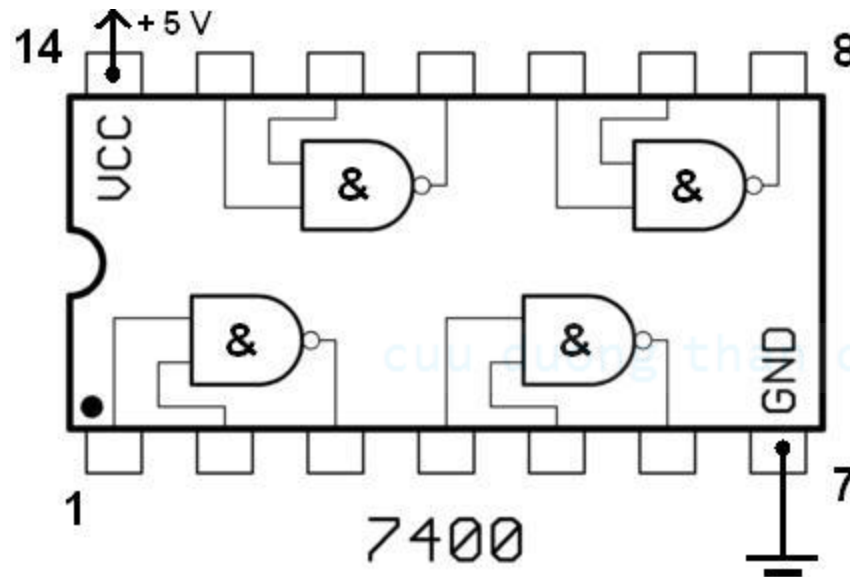
- Gồm n ngõ vào (input); m ngõ ra (output)
  - ▣ Mỗi ngõ ra là 1 hàm luận lý của các ngõ vào

- Mạch tổ hợp không mang tính ghi nhớ: Ngõ ra chỉ phụ thuộc vào Ngõ vào hiện tại, không xét những giá trị trong quá khứ

Ví dụ mạch tổ hợp

12

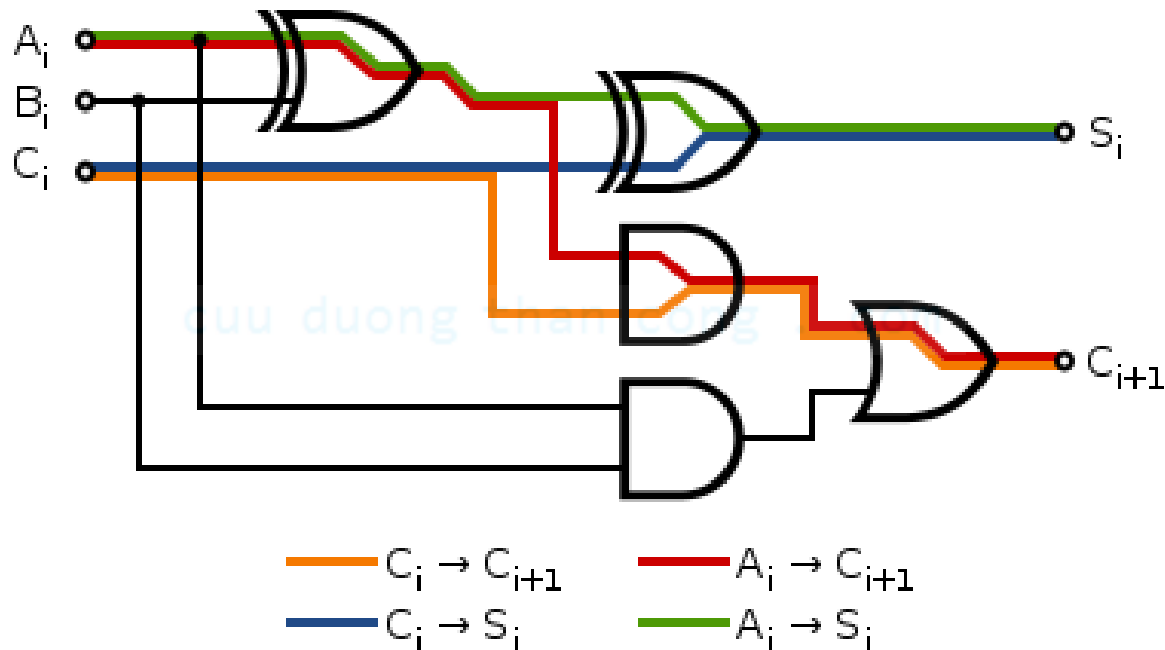

- The 7400 chip, containing four NAND gate
- The two additional pins supply power (+5 V) and connect the ground.

Độ trễ mạch

13

- Độ trễ mạch (**Propagation delay / gate delay**) = Thời điểm tín hiệu ra ổn định - thời điểm tín hiệu vào ổn định
  - Mục tiêu thiết kế mạch: làm giảm thời gian độ trễ mạch

Mô tả mạch tổ hợp

14

- Bảng ngôn ngữ
- Bảng bảng chân trị
  - n input – m output
  - 2^n hàng – $(n + m)$ cột
- Bảng công thức (hàm luận lý)
- Bảng sơ đồ

Thiết kế

15

□ Thường trải qua 3 bước:

■ Lập bảng chân trị

A	B	F
0	0	1
0	1	1
1	0	1
1	1	0

■ Viết hàm luận lý

$$F = (AB)'$$

■ Vẽ sơ đồ mạch và thử nghiệm

SOP – Sum of Products

16

- Giả sử đã có bảng chân trị cho mạch n đầu vào $x_1, \dots, x_n$ và 1 đầu ra f
- Ta dễ dàng thiết lập công thức (hàm) logic theo thuật toán sau:
  - Ứng với mỗi hàng của bảng chân trị có đầu ra = 1 ta tạo thành 1 tích có dạng $u_1 \cdot u_2 \dots u_n$ với:

$$u_i = \begin{cases} x_i & \text{nếu } x_i = 1 \\ (x_i)' & \text{nếu } x_i = 0 \end{cases}$$

- Cộng các tích tìm được lại thành tổng $\rightarrow$ công thức của f

Ví dụ

17

x_1	x_2	x_3	f
0	0	0	0
0	0	1	1 $\rightarrow \bar{x}_1 \cdot \bar{x}_2 \cdot x_3$
0	1	0	1 $\rightarrow \bar{x}_1 \cdot x_2 \cdot \bar{x}_3$
0	1	1	0
1	0	0	0
1	0	1	1 $\rightarrow x_1 \cdot \bar{x}_2 \cdot x_3$
1	1	0	0
1	1	1	0

$$f = \bar{x}_1 \bar{x}_2 x_3 + \bar{x}_1 x_2 \bar{x}_3 + x_1 \bar{x}_2 x_3$$

POS – Product of Sum

18

- Trường hợp số hàng có giá trị **đầu ra = 1**
nhều hơn = 0, ta có thể đặt $g = (f)'$
- Viết công thức dạng **SOP** cho g
- Lấy $f = (g)' = (f')'$ để có công thức dạng POS
(Tích các tổng) của f

Ví dụ

19

x	y	z	f	g
0	0	0	1	0
0	0	1	1	0
0	1	0	0	1
0	1	1	1	0
1	0	0	0	1
1	0	1	1	0
1	1	0	1	0
1	1	1	1	0

$$g = \bar{x}.y.\bar{z} + x.\bar{y}.\bar{z}$$

$$f = \bar{g} = (x + \bar{y} + z)(\bar{x} + y + z)$$

Đơn giản hoá hàm logic

20

- Sau khi viết được hàm logic, ta có thể vẽ sơ đồ của mạch tổ hợp từ những cộng luận lý cơ bản
  - Ví dụ: $f = xy + xz$
- Tuy nhiên ta có thể viết lại hàm logic sao cho sơ đồ mạch sử dụng ít cổng hơn
  - Ví dụ: $f = xy + xz = x(y + z)$
- Cách đơn giản hoá hàm tổng quát? Một số cách phổ biến:
  - Dùng đại số Bun (Xem lại bảng 1 số đẳng thức cơ bản để áp dụng)
  - Dùng bản đồ Karnaugh (Cac-nô)

Đại số Bun

21

- Dùng các phép biến đổi đại số Bun để lược giản hàm logic
- Khuyết điểm: [duong than cong . com](http://duongthancong.com)
  - Không có cách làm tổng quát cho mọi bài toán
  - Không chắc kết quả cuối cùng đã tối giản chưa
- Ví dụ: Đơn giản hoá các hàm sau
  - $F(x,y,z) = xyz + x'yz + xy'z + xyz'$

Bản đồ Karnaugh

22

- Mỗi tổ hợp biến trong bảng chân trị gọi là bộ trị (tạm hiểu là 1 dòng)
- Biểu diễn hàm có n biến thì sẽ cho ra tương ứng 2^n bộ trị, với vị trí các bộ trị được đánh số từ 0
- Thông tin trong bảng chân trị có thể **cô đọng** bằng cách:
  - ▣ Liệt kê vị trí các bộ trị (**minterm**) với giá trị đầu ra = **1** (**SOP**)
  - ▣ Liệt kê vị trí các bộ trị (**maxterm**) với giá trị đầu ra = **0** (**POS**)

Ví dụ

23

$$\square F(x,y,z) = m_1 + m_4 + m_5 + m_6 + m_7 = \Sigma(1,4,5,6,7)$$

$$\square F(x,y,z) = M_0 M_2 M_3 = \Pi(0,2,3)$$

Vị trí	x	y	z	minterm	maxterm	F
0	0	0	0	$m0 = x'y'z'$	$M0 = x + y + z$	0
1	0	0	1	$m1 = x'y'z$	$M1 = x + y + z'$	1
2	0	1	0	$m2 = x'yz'$	$M2 = x + y' + z$	0
3	0	1	1	$m3 = x'yz$	$M3 = x + y' + z'$	0
4	1	0	0	$m4 = xy'z'$	$M4 = x' + y + z$	1
5	1	0	1	$m5 = xy'z$	$M5 = x' + y + z'$	1
6	1	1	0	$m6 = xyz'$	$M6 = x' + y' + z$	1
7	1	1	1	$m7 = xyz$	$M7 = x' + y' + z'$	1

Các dạng bản đồ Karnaugh cơ bản

24

Diagram 1: 2x2 Karnaugh map for variables A and B.

	B	
	0	1
A	0	1
1	2	3

Diagram 2: 2x4 Karnaugh map for variables A, B, and C.

	B			
	00	01	11	10
A	0	1	3	2
1	4	5	7	6

Diagram 3: 4x4 Karnaugh map for variables A, B, C, and D.

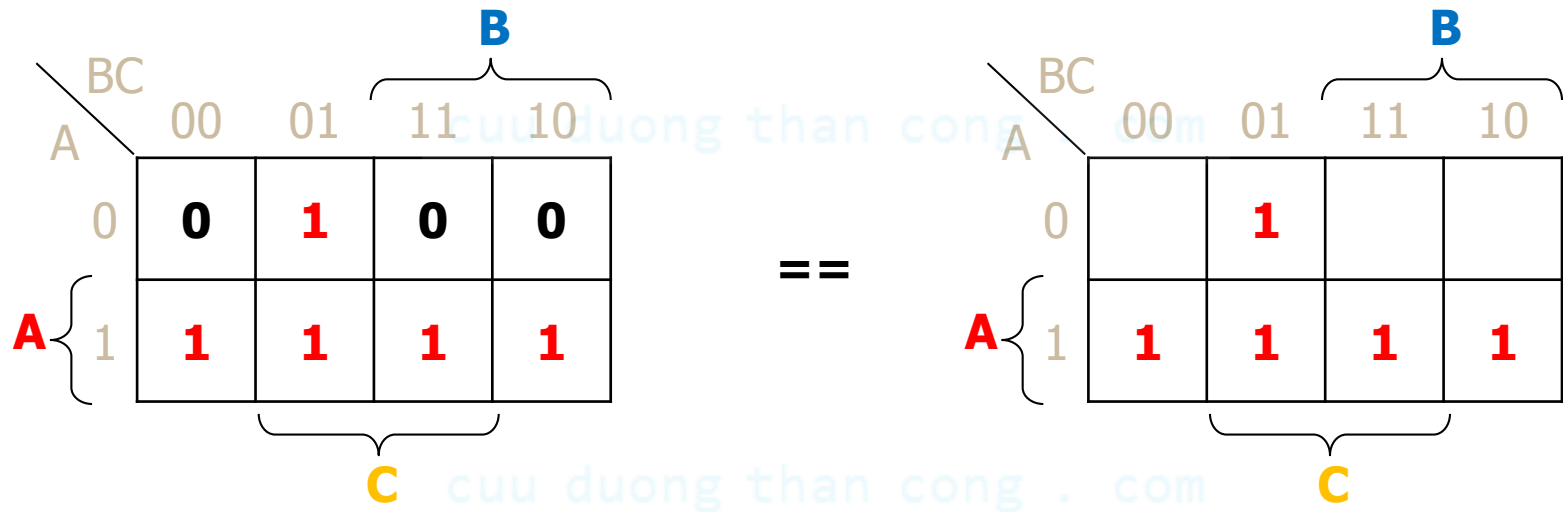
		B			
		00	01	11	10
AB	00	0	1	3	2
01	4	5	7	6	
11	12	13	15	14	
10	8	9	11	10	

Ví dụ

25

□ $F(A, B, C) = \Sigma(1, 4, 5, 6, 7)$

Nhận xét

26

- Bộ trị giữa 2 ô liền kề trong bản đồ chỉ khác nhau 1 biến
  - Biến đó bù 1 ô, không bù ở ô kế hoặc ngược lại
- Các ô đầu / cuối của các dòng / cột là các ô liền kề
- 4 ô nằm ở 4 góc bản đồ cũng coi là ô liền kề

Đơn giản hàm theo dạng SOP

27

- Hàm logic F biểu diễn bảng chân trị được đưa vào bản đồ bằng các trị 1 tương ứng
- Các ô liên kề có giá trị 1 được gom thành nhóm sao cho mỗi nhóm sau khi gom có tổng số ô là lũy thừa của 2 (2, 4, 8,...)
- Các nhóm có thể dùng chung ô có giá trị 1 để tạo thành nhóm lớn hơn. Cố gắng tạo những nhóm lớn nhất có thể
- Nhóm 2/4/8 ô sẽ đơn giản bớt 1/2/3 biến trong số hạng
- Mỗi nhóm biểu diễn 1 số hạng nhân (Product), Cộng (Sum – OR)
các số hạng này ta sẽ được biểu thức tối giản của hàm logic F

Ví dụ 1

28

□ $F(A, B, C) = \Sigma(3, 4, 6, 7)$

		B			
		00	01	11	10
A	0			1	
	1	1		1	1

		B			
		00	01	11	10
A	0			1	
	1	1		1	1

$$F(A, B, C) = BC + AC'$$

Ví dụ 2

29

□ $F(A, B, C) = \Sigma(0, 2, 4, 5, 6)$

		B			
		00	01	11	10
A	0	1			1
	1	1	1		1

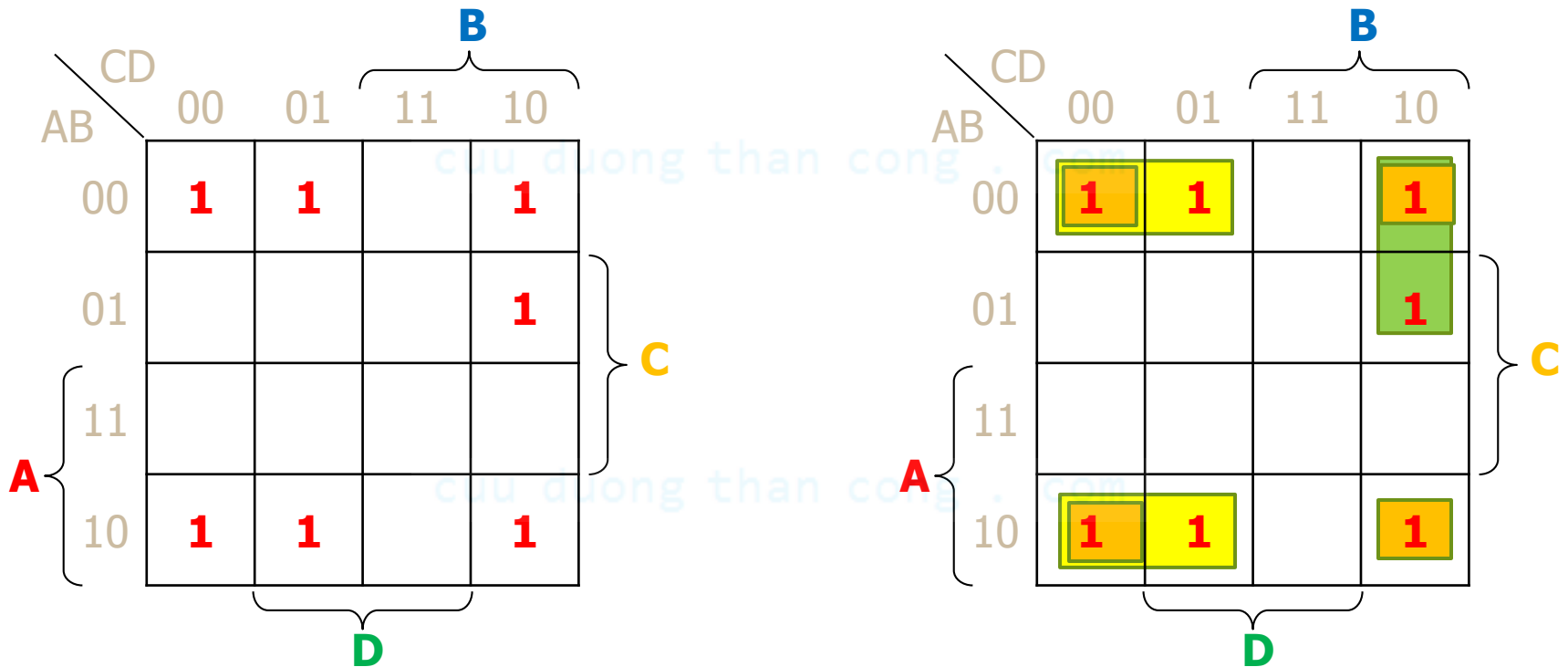
		B			
		00	01	11	10
A	0	1			1
	1	1	1		1

$$F(A, B, C) = C' + AB'$$

Ví dụ

30

□ $F(A, B, C, D) = \Sigma(0, 1, 2, 6, 8, 9, 10)$

$$F(A, B, C) = B'D' + B'C' + A'CD'$$

Đơn giản hàm theo dạng POS

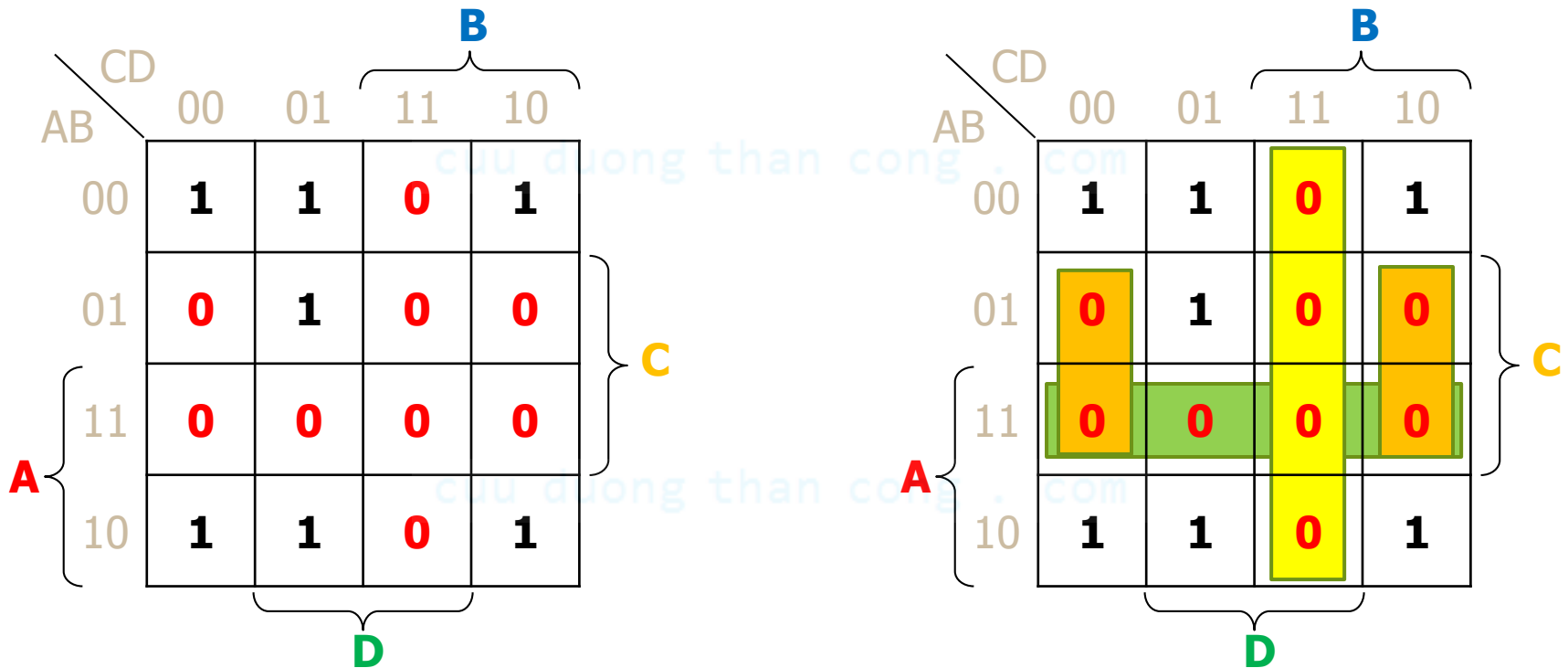
31

- Đôi khi biểu diễn dạng tổng các tích (SOP) sẽ khó làm khi **số bộ trị có đầu ra = 1 < số bộ trị có đầu ra = 0**
- Dùng phương pháp tích các tổng (POS)
- Hoàn toàn giống phương pháp đơn giản hàm theo dạng SOP, chỉ khác ta **nhóm các ô liền kề = 0** thay vì 1
- **Tìm được F'**
- **$F = (F')'$**

Ví dụ 3

32

$$\square F(A, B, C, D) = \Sigma(0, 1, 2, 5, 8, 9, 10)$$

$$F'(A, B, C) = AB + CD + BD'$$

$$F = (F')' = (A' + B')(C' + D')(B' + D)$$

Điều kiện không cần / tùy chọn

33

- Trong 1 số trường hợp ta **không cần quan tâm** đến giá trị ngõ ra của 1 số bộ trị nào đó (**1 hay 0 đều được**)
- Trong bản đồ ta sẽ ghi tương ứng những ô đó là x (gọi là giá trị tùy chọn /không cần)
- **x có thể dùng để gom nhóm với các ô liền kề nhằm đơn giản hàm**
- Lưu ý: Không được gom nhóm bao gồm toàn những ô có giá trị x

Ví dụ

34

- $F(A, B, C) = \Sigma(0, 2, 6)$
- $d(A, B, C) = \Sigma(1, 3, 5)$

Vị trí	A	B	C	F
0	0	0	0	1
1	0	0	1	x
2	0	1	0	1
3	0	1	1	x
4	1	0	0	0
5	1	0	1	x
6	1	1	0	1
7	1	1	1	0

Ví dụ

35

- $F(A, B, C) = \Sigma(0, 2, 6)$
- $d(A, B, C) = \Sigma(1, 3, 5)$

		B			
		00	01	11	10
A	0	1	x	x	1
	1		x		1

Groupings: A (rows 0 and 1), C (columns 01 and 10)

		B			
		00	01	11	10
A	0	1	x	x	1
	1		x		1

Groupings: A (rows 0 and 1), C (columns 01 and 10)

$$F(A, B, C) = A' + BC'$$

Bài tập thiết kế mạch tổ hợp

36

- Yêu cầu: Thiết kế mạch tổ hợp 3 ngõ vào, 1 ngõ ra, sao cho giá trị logic ở ngõ ra là giá trị nào chiếm đa số trong các ngõ vào

cuu duong than cong . com

Bước 1: Lập bảng chân trị

37

- Gọi các ngõ vào là x, y, z - ngõ ra là f

x	y	z	f
0	0	0	0
0	0	1	0
0	1	0	0
0	1	1	1
1	0	0	0
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	1

$$f(x, y, z) = \Sigma(3, 5, 6, 7)$$

Bước 2: Viết hàm logic

38

□ $f(x, y, z) = \Sigma(3, 5, 6, 7)$

Karnaugh map for $f(x, y, z) = \Sigma(3, 5, 6, 7)$. The map shows the function value (0 or 1) for all combinations of x, y, z . The variables x, y, z are indicated by brackets. The prime implicants for y and z are highlighted.

$x \backslash yz$	00	01	11	10
0	0	0	1	0
1	0	1	1	1

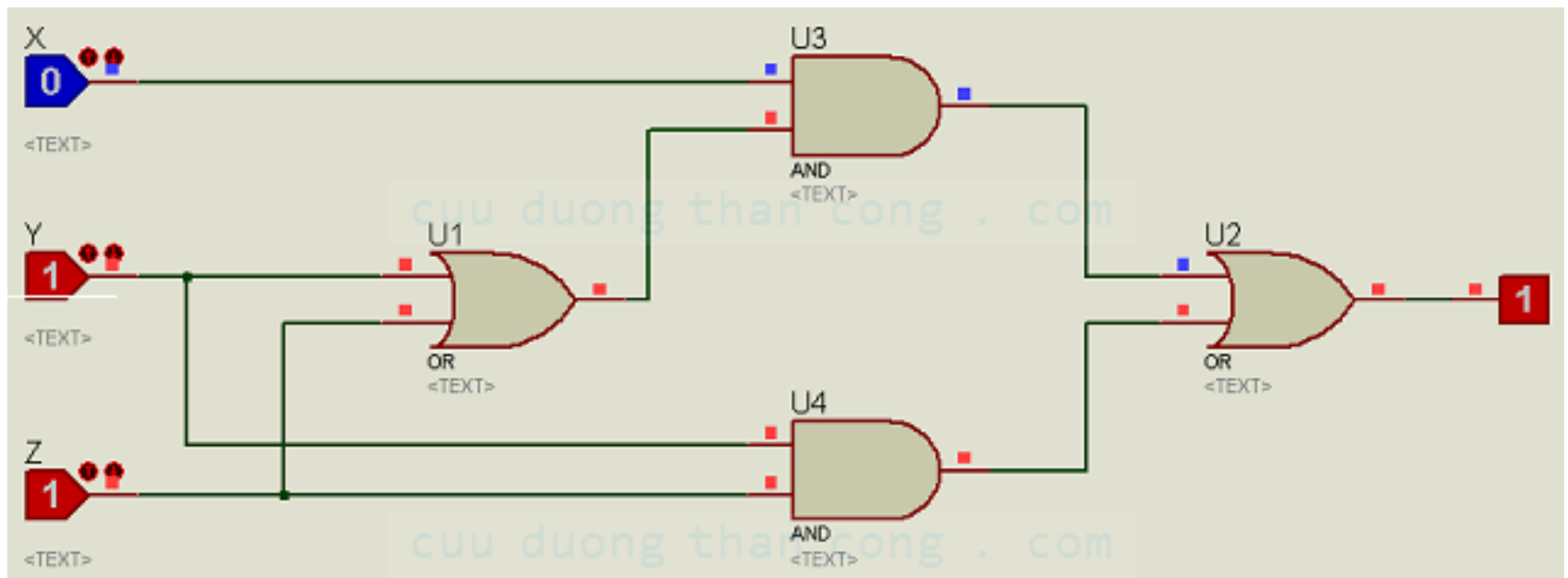
Karnaugh map for $f(x, y, z) = \Sigma(3, 5, 6, 7)$. The map shows the function value (0 or 1) for all combinations of x, y, z . The variables x, y, z are indicated by brackets. The prime implicants for xz , xy , and yz are highlighted.

$x \backslash yz$	00	01	11	10
0	0	0	1	0
1	0	1	1	1

$$f(x, y, z) = xz + xy + yz = x.(y+z) + yz$$

Bước 3: Vẽ sơ đồ mạch và Thử nghiệm

39

Phần 2: Một số mạch tổ hợp cơ bản

40

- ❑ Mạch toàn cộng (Full adder)
- ❑ Mạch giải mã (Decoder)
- ❑ Mạch mã hoá (Encoder)

cuu duong than cong . com

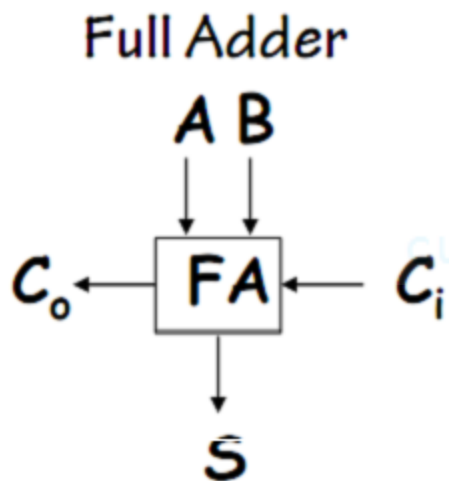
cuu duong than cong . com

Mạch toàn cộng (Full adder - FA)

41

- Mạch tổ hợp thực hiện phép cộng số học 3 bit
- Gồm 3 ngõ vào (A, B: bit cần cộng – C_i : bit nhớ) và 2 ngõ ra (kết quả có thể từ 0 đến 3 với giá trị 2 và 3 cần 2 bit biểu diễn – S: ngõ tổng, C_0 : ngõ nhớ)

A	B	C_i	S	C_0
0	0	0	0	0
0	1	0	1	0
1	0	0	1	0
1	1	0	0	1
0	0	1	1	0
0	1	1	0	1
1	0	1	0	1
1	1	1	1	1

$$S = F(A, B, C_i) \\ = \Sigma(1, 2, 4, 7)$$

$$C_0 = F(A, B, C_i) \\ = \Sigma(3, 5, 6, 7)$$

Bước 2: Viết hàm logic

42

		A			
		00	01	11	10
Ci	0		1		1
	1	1		1	

Brayden K. Thompson

$$S = F(A, B, Ci) = \Sigma(1, 2, 4, 7)$$

$$S = A'BCi' + AB'Ci' + A'B'Ci + ABCi$$

$$S = A \oplus B \oplus Ci$$

(Lưu ý: $x \oplus y = x'y + xy'$)

		A			
		00	01	11	10
Ci	0			1	
	1		1	1	1

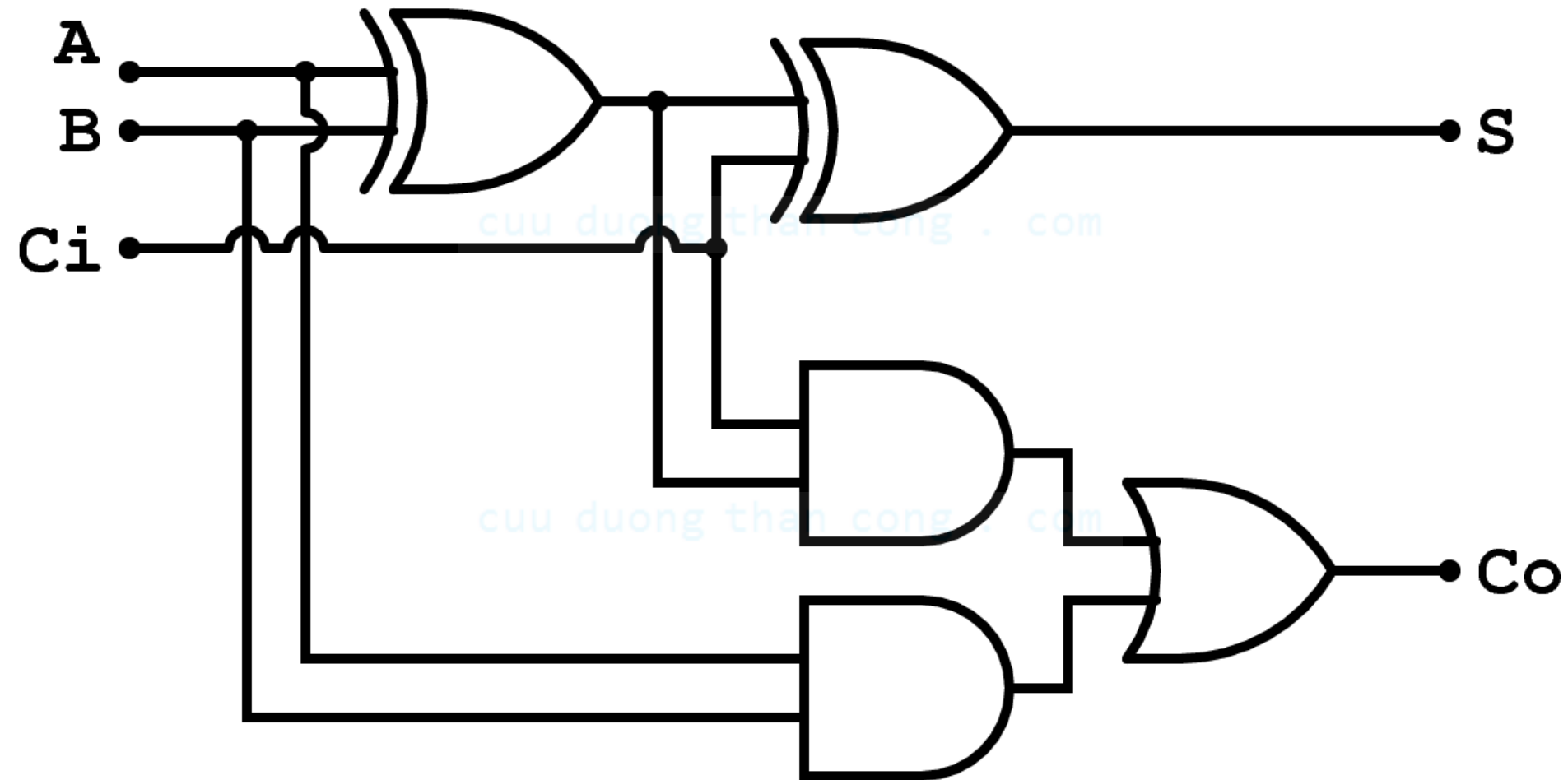
Brayden K. Thompson

$$C_0 = F(A, B, Ci) = \Sigma(3, 5, 6, 7)$$

$$C_0 = AB + BCi + ACi$$

Sơ đồ mạch Full adder

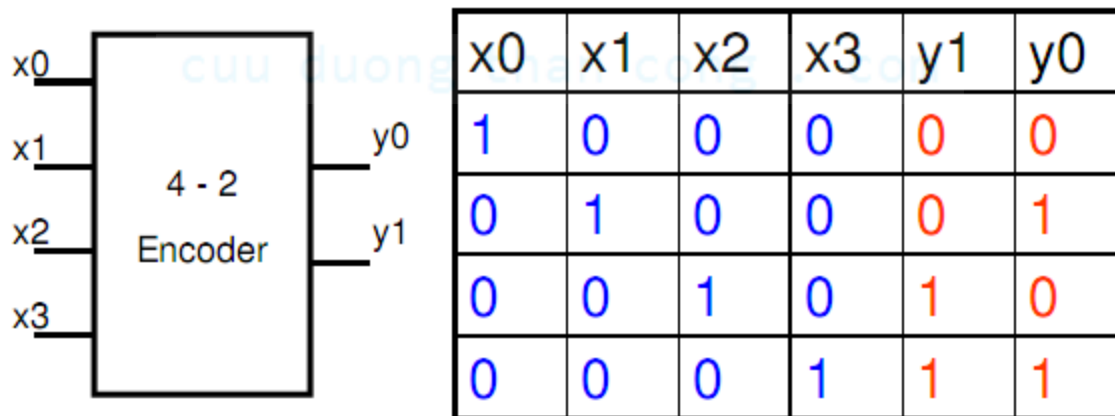
43

Mạch mã hoá nhị phân (Binary Encoder)

44

- Có 2^n (hoặc ít hơn) ngõ vào, n ngõ ra
- Quy định chỉ có **duy nhất một ngõ vào mang giá trị = 1** tại một thời điểm
- Nếu ngõ vào = 1 đó là ngõ thứ k thì các ngõ ra tạo thành số nhị phân có giá trị = k

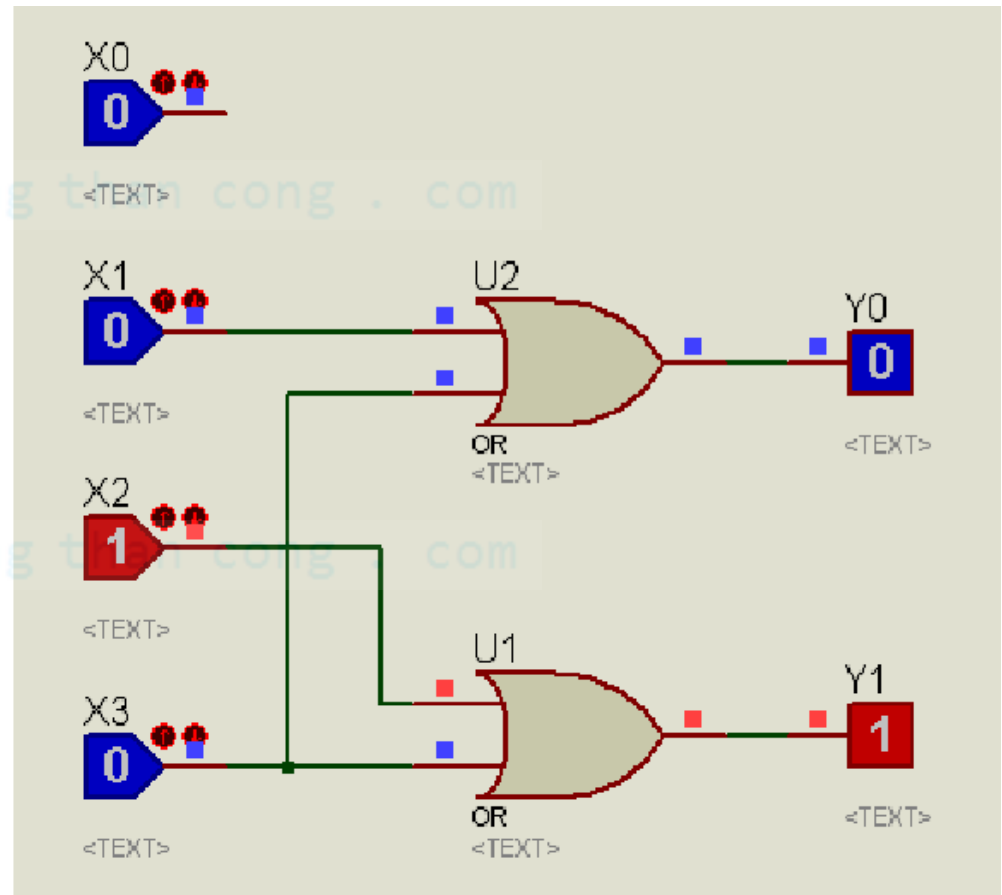
Sơ đồ mạch 4-2 Binary Encoder

45

- Ngõ vào: X_0, X_1, X_2, X_3
- Ngõ ra: Y_0, Y_1

$$Y_0 = X_1 + X_3$$

$$Y_1 = X_2 + X_3$$

Mạch mã hoá theo thứ tự (Priority Encoder)

46

- Các ngõ vào được xem như có độ ưu tiên
- Giá trị ngõ ra phụ thuộc vào các ngõ vào có độ ưu tiên cao nhất
- Ví dụ: Độ ưu tiên ngõ vào $x_3 > x_2 > x_1 > x_0$

x0	x1	x2	x3	y2	y1	y0
0	0	0	0	0	0	0
1	0	0	0	0	0	1
x	1	0	0	0	1	0
x	x	1	0	0	1	1
x	x	x	1	1	0	0

$$y_0 = (x_2 + x_0x_1').x_3$$

$$y_1 = (x_2 + x_1).x_3'$$

$$y_2 = x_3$$

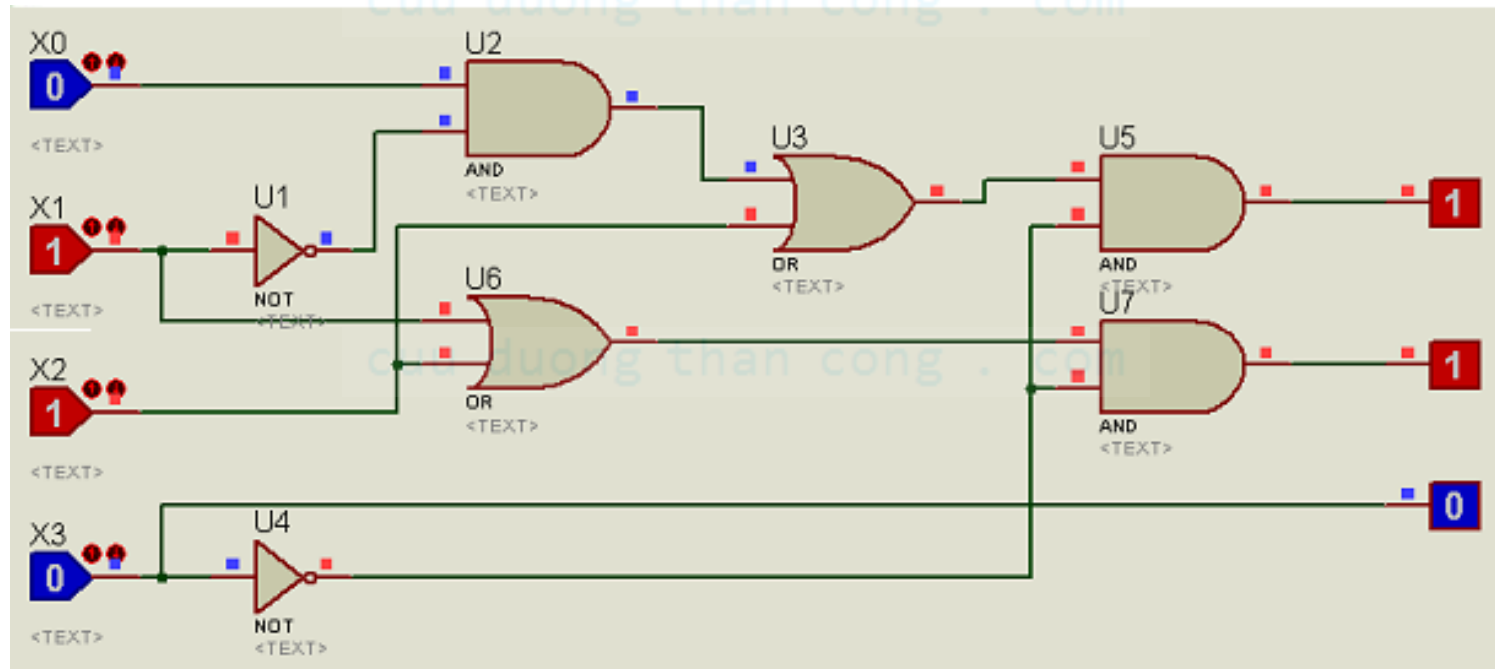
Sơ đồ mạch 4-3 Priority Encoder

47

$$y_0 = (x_2 + x_0x_1').x_3$$

$$y_1 = (x_2 + x_1).x_3'$$

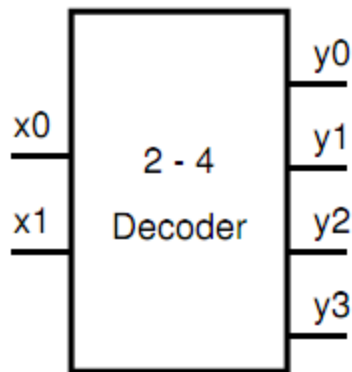
$$y_2 = x_3$$

Mạch giải mã (Decoder)

48

- Có n ngõ vào, 2^n (hoặc ít hơn) ngõ ra
- Quy định chỉ có **duy nhất một ngõ ra mang giá trị = 1** tại một thời điểm
- Nếu các ngõ vào tạo thành số nhị phân có giá trị = k thì ngõ ra = 1 đó là ngõ thứ k

x1	x0	y0	y1	y2	y3
0	0	1	0	0	0
0	1	0	1	0	0
1	0	0	0	1	0
1	1	0	0	0	1

$$y0 = \overline{x1}.\overline{x0}$$

$$y1 = \overline{x1}.x0$$

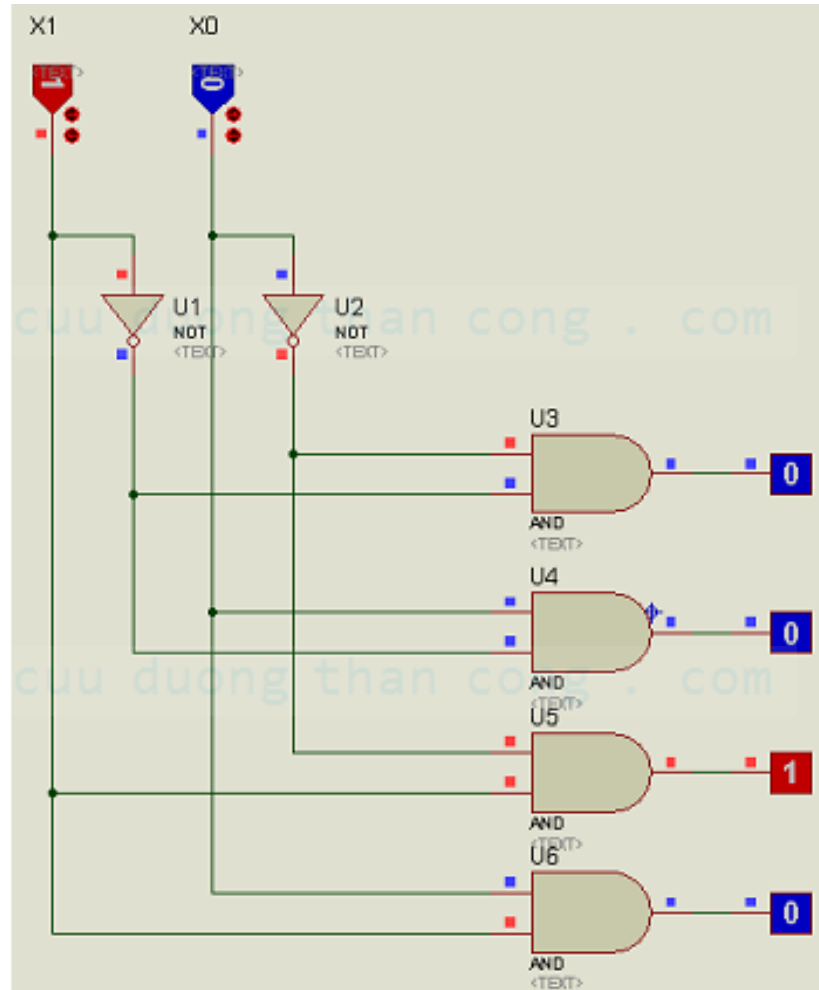
$$y2 = x1.\overline{x0}$$

$$y3 = x1.x0$$

Sơ đồ mạch 2-4 Decoder

49

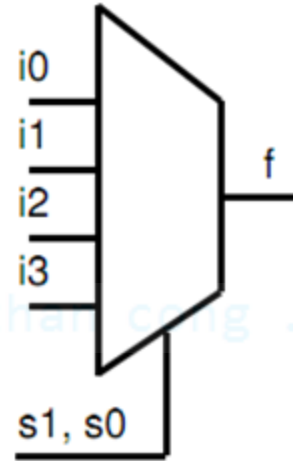
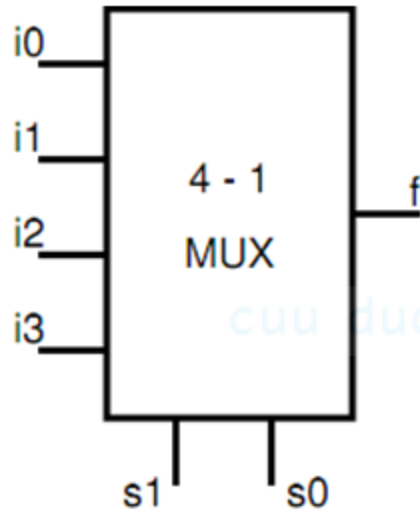
Mạch dồn (Multiplexer - MUX)

50

- Còn gọi là mạch chọn dữ liệu
- Chọn n ngõ trong 2^n ngõ vào để quyết định giá trị của duy nhất 1 ngõ ra
- Mạch dồn $2^n - 1$ có 2^n ngõ nhập, 1 ngõ xuất và n ngõ nhập chọn

Ví dụ: Mạch 4-1 MUX

51

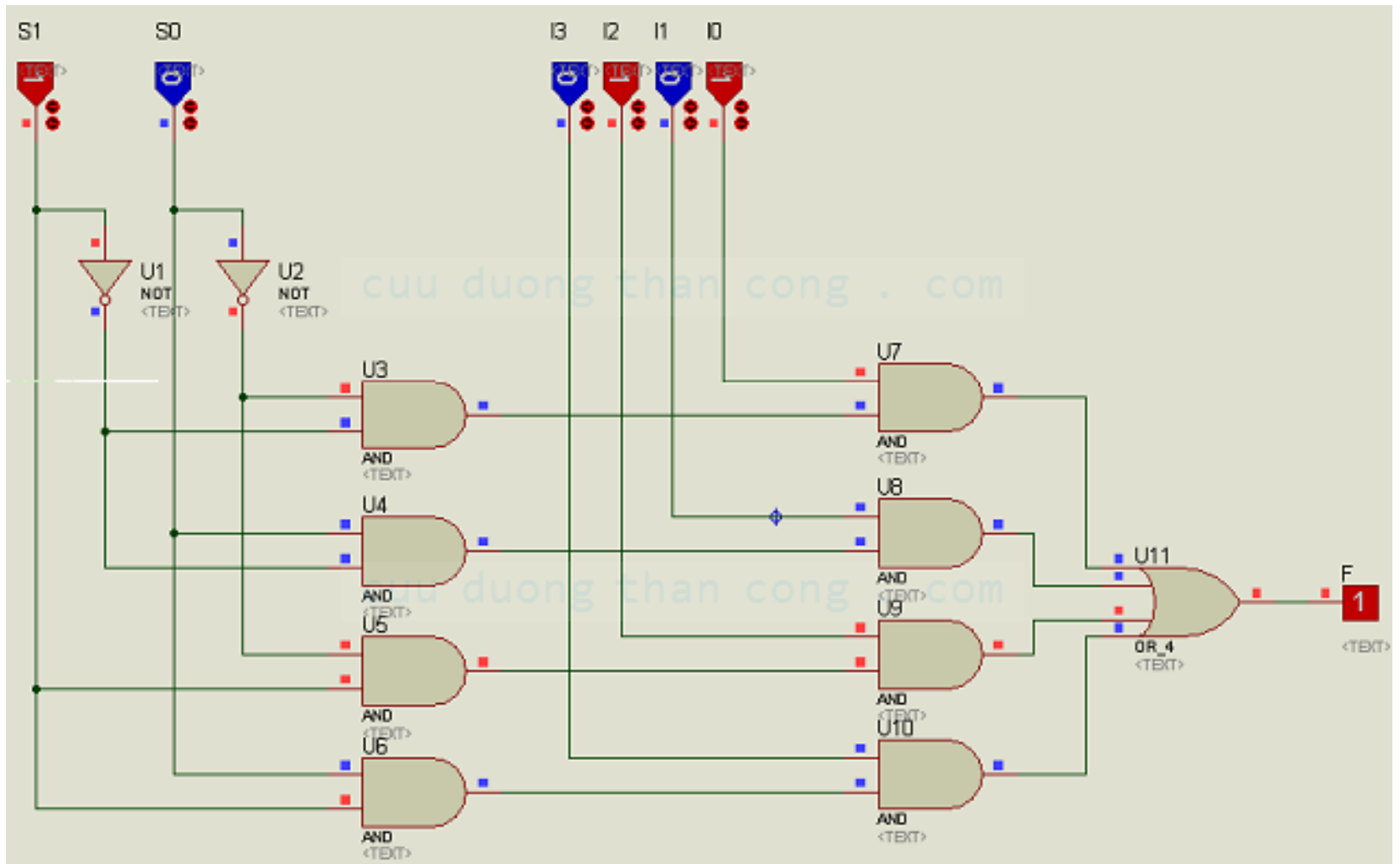

s_1	s_0	f
0	0	i_0
0	1	i_1
1	0	i_2
1	1	i_3

tín hiệu **s_1** , **s_0** dùng để
lựa chọn xem tín hiệu
nào trong các ngõ vào
 i_0, i_1, i_2, i_3 được chuyển
đến ngõ ra **f**

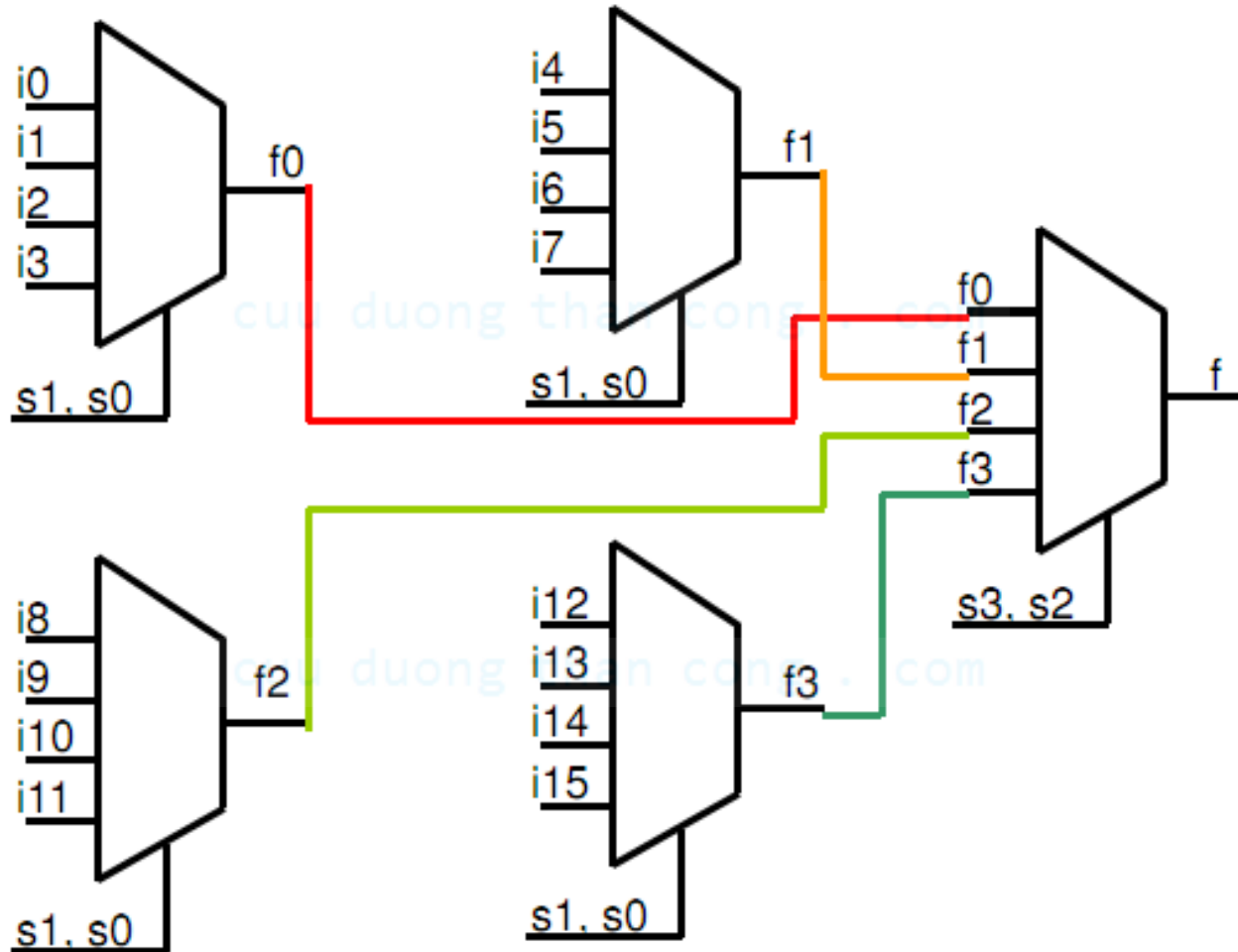
Sơ đồ mạch 4-1 MUX

52

16-1 MUX

53

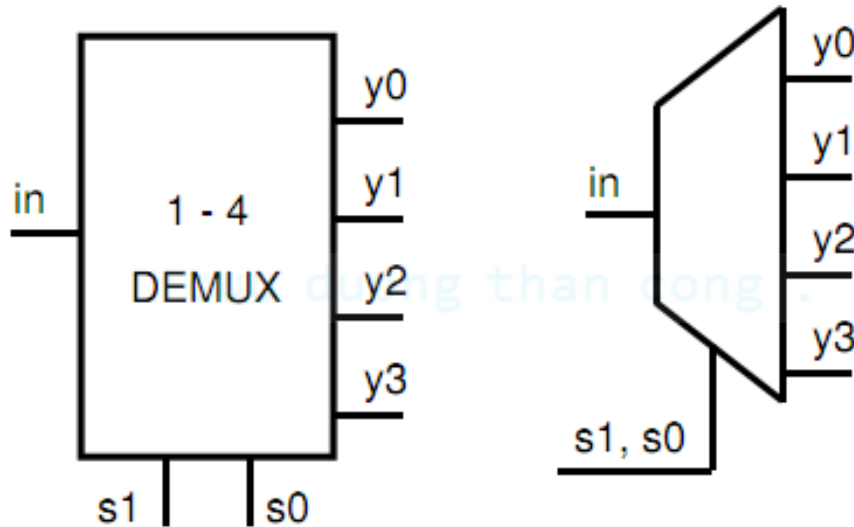
Mạch tách Demultiplexer (DEMUX)

54

- Chọn n ngõ trong 2^n ngõ vào để quyết định giá trị của duy nhất 1 ngõ ra
- Mạch DEMUX $1-2^n$ có 1 ngõ nhập, 2^n ngõ xuất và n ngõ nhập chọn

Ví dụ: Mạch 1-4 DEMUX

55

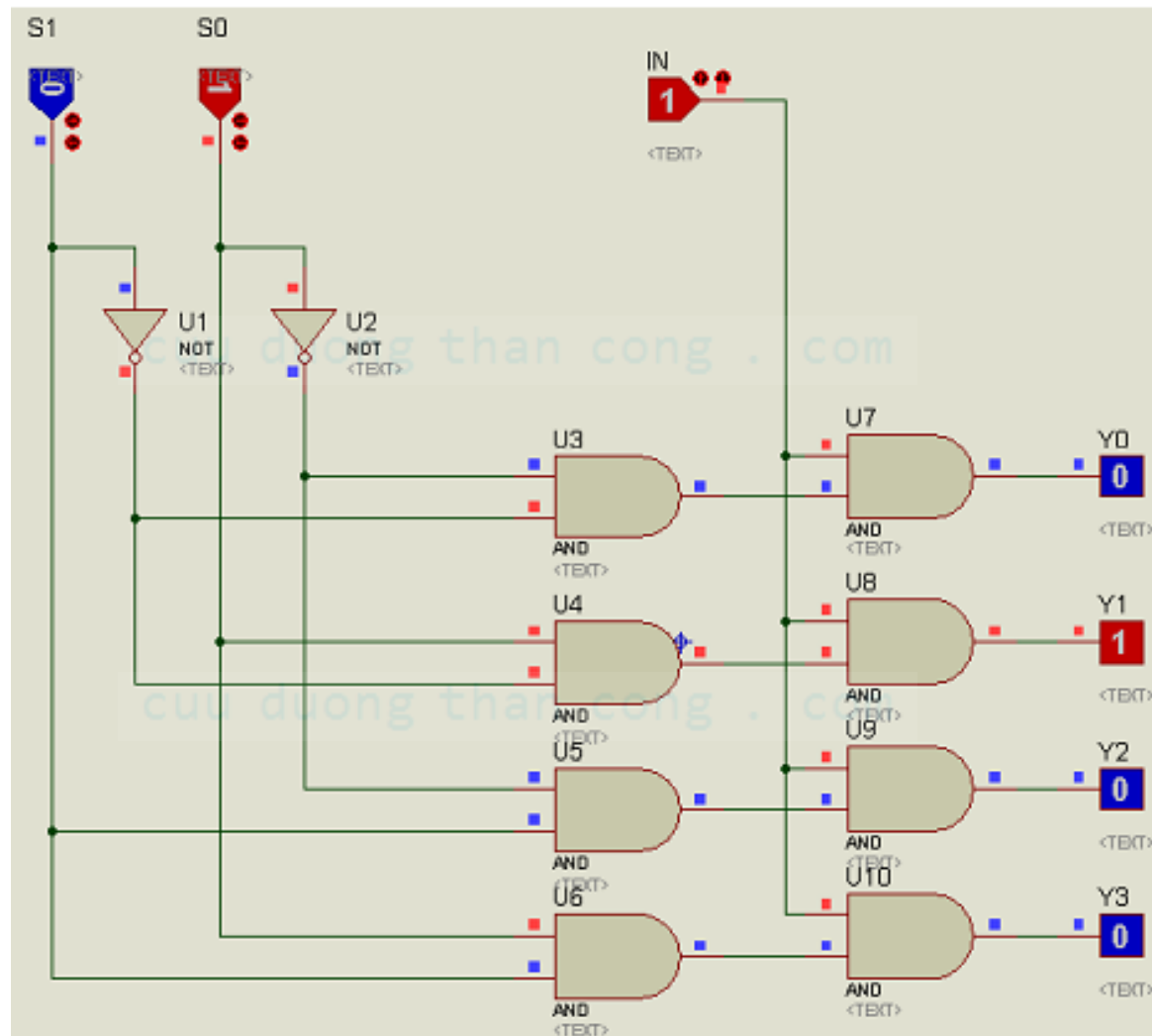

tín hiệu **s1**, **s0** dùng để
lựa chọn xem tín hiệu
vào **in** sẽ được chuyển
đến ngõ nào trong các
ngõ ra **y0,y1,y2,y3**

s1	s0	y0	y1	y2	y3
0	0	in	0	0	0
0	1	0	in	0	0
1	0	0	0	in	0
1	1	0	0	0	in

Sơ đồ mạch 1-4 DEMUX

56

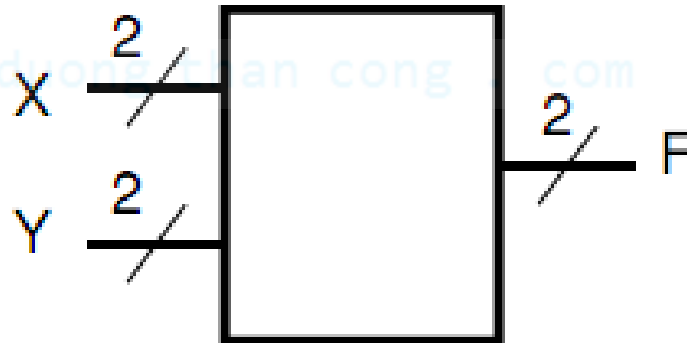

Bài tập: Thiết kế mạch ALU

57

- $F = (5X + 2Y) \% 4$
- Input: X (2 bit), Y (2 bit)
- Output: F (2 bit)

→ Có 4 ngõ vào, 2 ngõ ra (mỗi ngõ có 1 tín hiệu biểu diễn cho 1 bit)

Bước 1: Lập bảng chân trị

58

X	Y	F
0 (00)	0 (00)	0 (00)
0 (00)	1 (01)	2 (10)
0 (00)	2 (10)	0 (00)
0 (00)	3 (11)	2 (10)
1 (01)	0 (00)	1 (01)
1 (01)	1 (01)	3 (11)
1 (01)	2 (10)	1 (01)
1 (01)	3 (11)	3 (11)
2 (10)	0 (00)	2 (10)
2 (10)	1 (01)	0 (00)
2 (10)	2 (10)	2 (10)
2 (10)	3 (11)	0 (00)
3 (11)	0 (00)	3 (11)
3 (11)	1 (01)	1 (01)
3 (11)	2 (10)	3 (11)
3 (11)	3 (11)	1 (01)

Bước 2: Xác định hàm

59

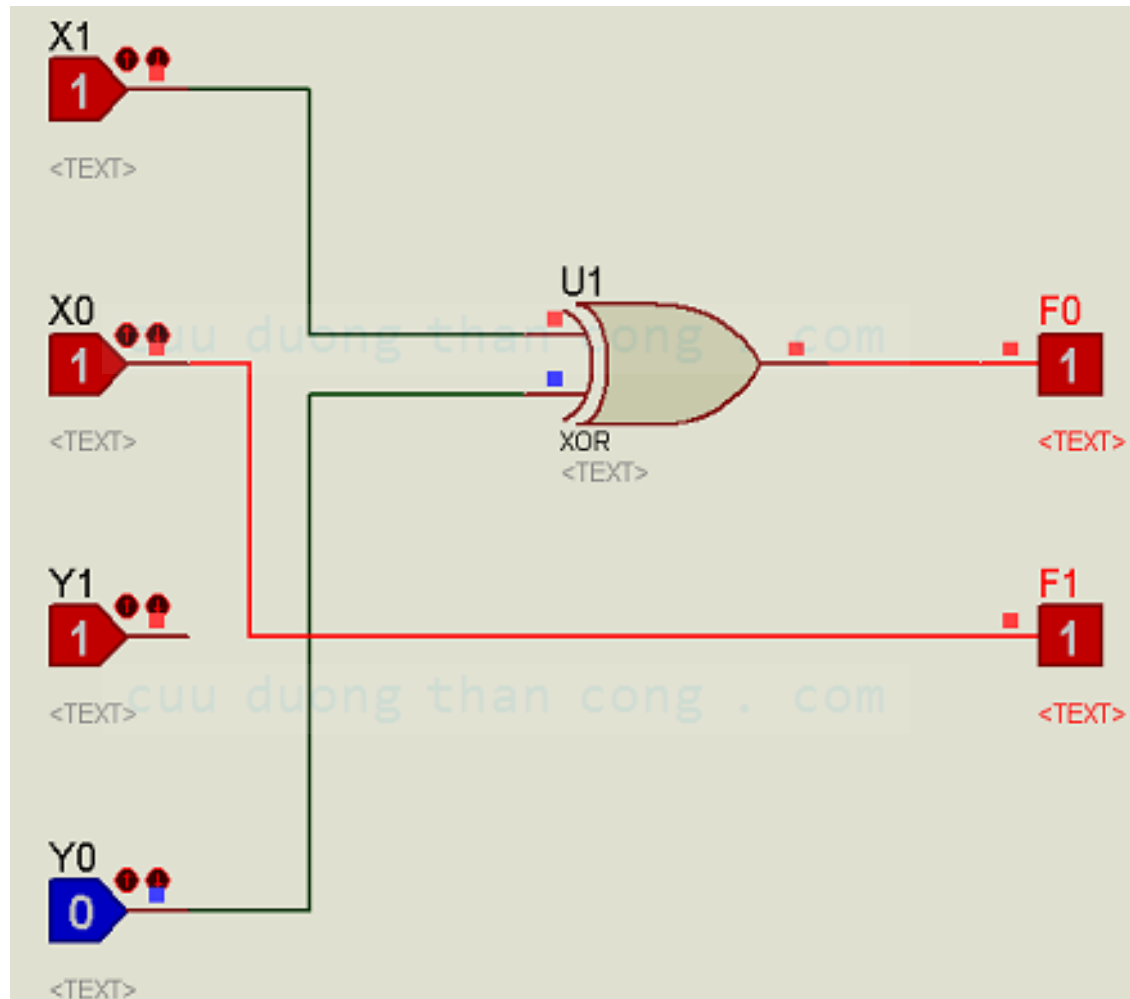
		Y1 Y0			
X1 X0		00	01	11	10
		00	01	11	10
00		0	1	1	0
01		0	1	1	0
11		1	0	0	1
10		1	0	0	1

$$F1 = X1.Y0' + X1'.Y0$$

$$F0 = X0$$

Bước 3: Vẽ mạch

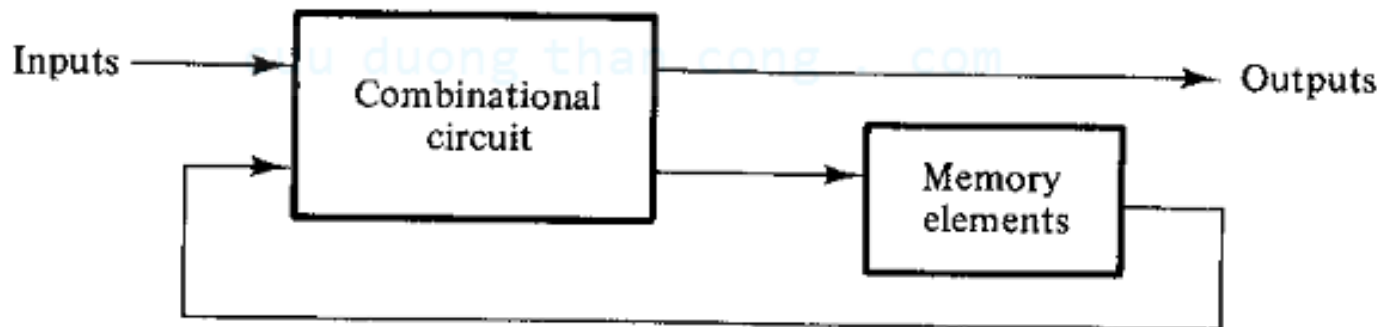
60

Phần 3: Mạch tuần tự

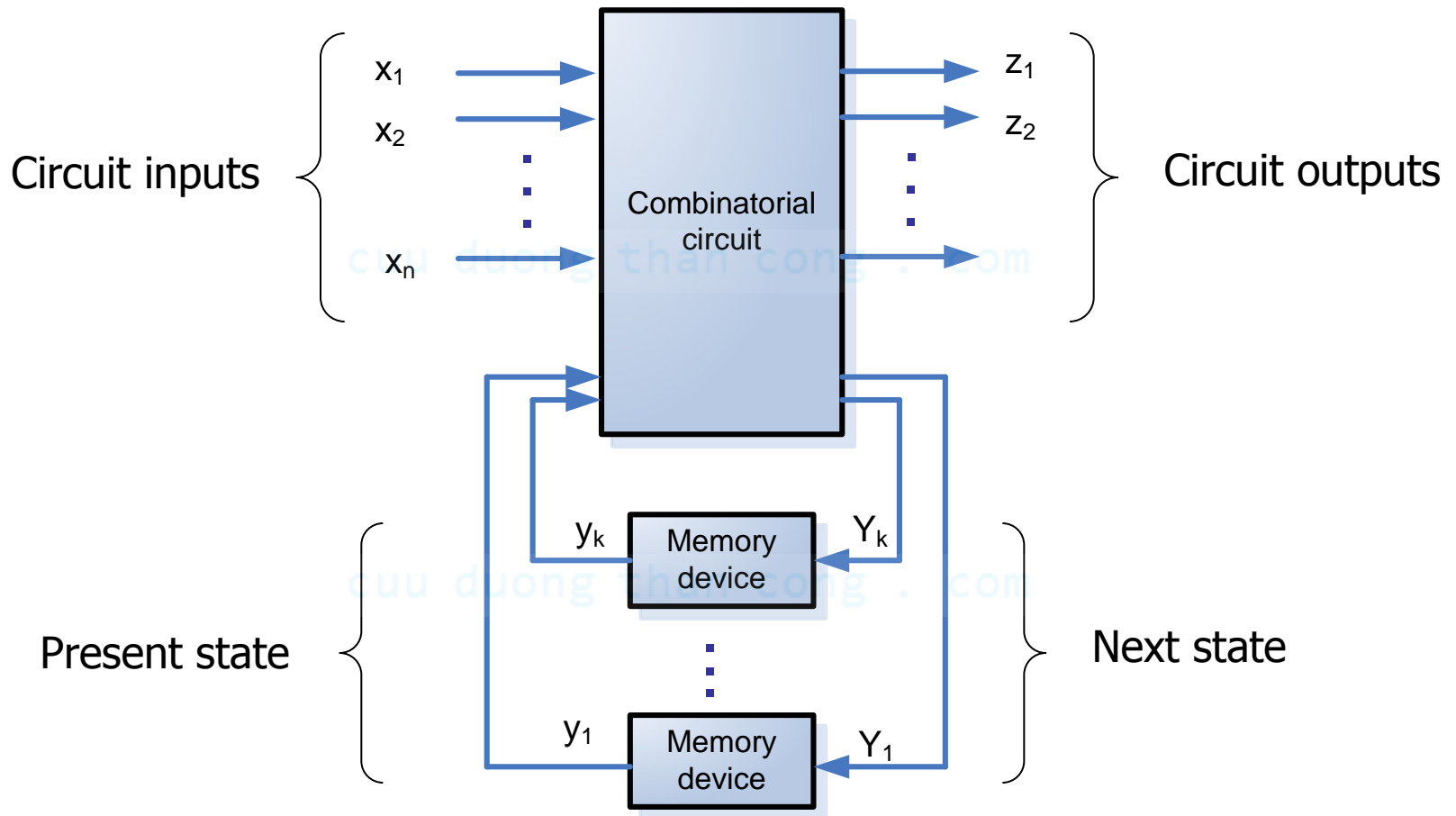
61

- Khác với mạch tổ hợp, ở mạch tuần tự thì ngõ ra không chỉ phụ thuộc vào giá trị hiện thời của ngõ vào, mà còn phụ thuộc giá trị quá khứ
- Mạch tuần tự có khả năng “ghi nhớ các trạng thái trong quá khứ”

Mạch tuần tự

62

Mạch lật

63

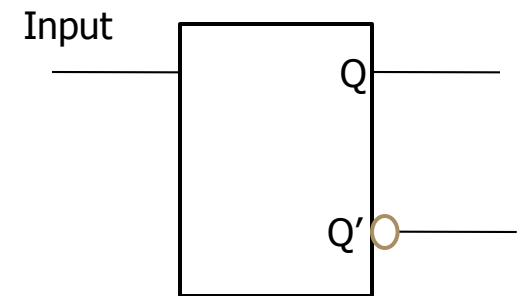
- Là 1 thành phần cấu thành mạch tuần tự
- Có chức năng lưu trữ 1 bit nhị phân
- Có nhiều loại mạch lật, sự khác nhau ở chỗ số ngõ vào và cách thức các ngõ vào tác động đến trạng thái bit nhị phân

Phân loại mạch lật

64

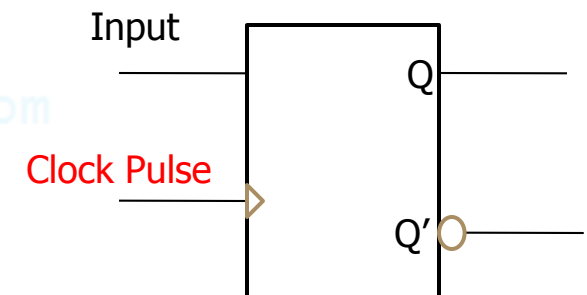
□ Latch

- Ngõ ra thay đổi trạng thái khi ngõ vào thay đổi giá trị
- Độ trễ mạch (delayed gate) giá trị mới của ngõ ra được xác định bằng độ trễ giữa ngõ vào và ngõ ra
- Được sử dụng như 1 thành phần nhớ của mạch tuần tự **bất đồng bộ**

□ Flip-Flop

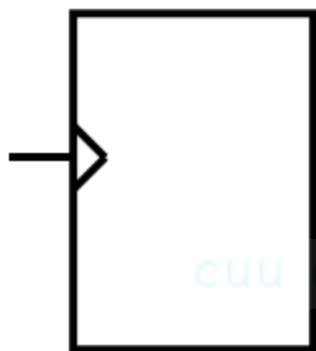
- Bên cạnh những ngõ vào thông thường thì luôn có 1 ngõ vào kích hoạt (trigger input), gọi là clock
- Trạng thái của ngõ ra chỉ có thể thay đổi khi ngõ vào kích hoạt (clock) thay đổi xung đồng hồ (clock pulse) của nó (0 → 1 hoặc 1 → 0)
- Được sử dụng như 1 thành phần nhớ của mạch tuần tự **đồng bộ**

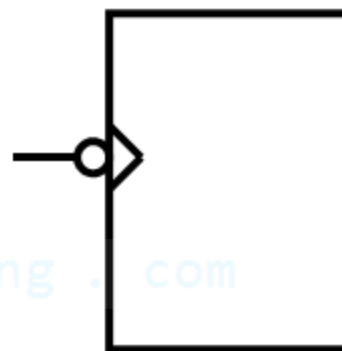
Tín hiệu lễ xung đồng hồ - Clock edge

65

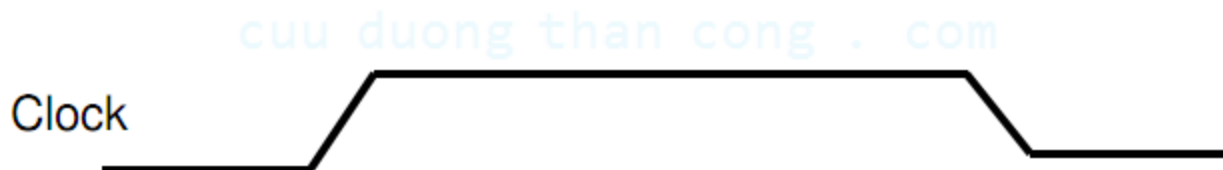
Clk

Chuyển tiếp lễ dương ($0 \rightarrow 1$)

Clk

Chuyển tiếp lễ âm ($1 \rightarrow 0$)

Positive edge

Negative edge

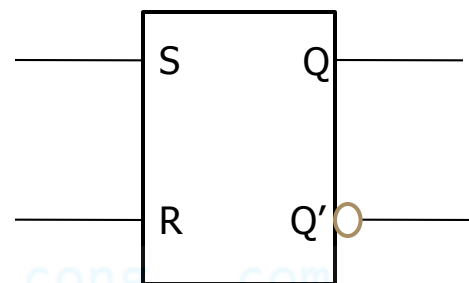
RS Latch (SR Latch)

66

- Có 2 ngõ vào:

  - S (Set): Đặt

  - R (Reset): Khởi động

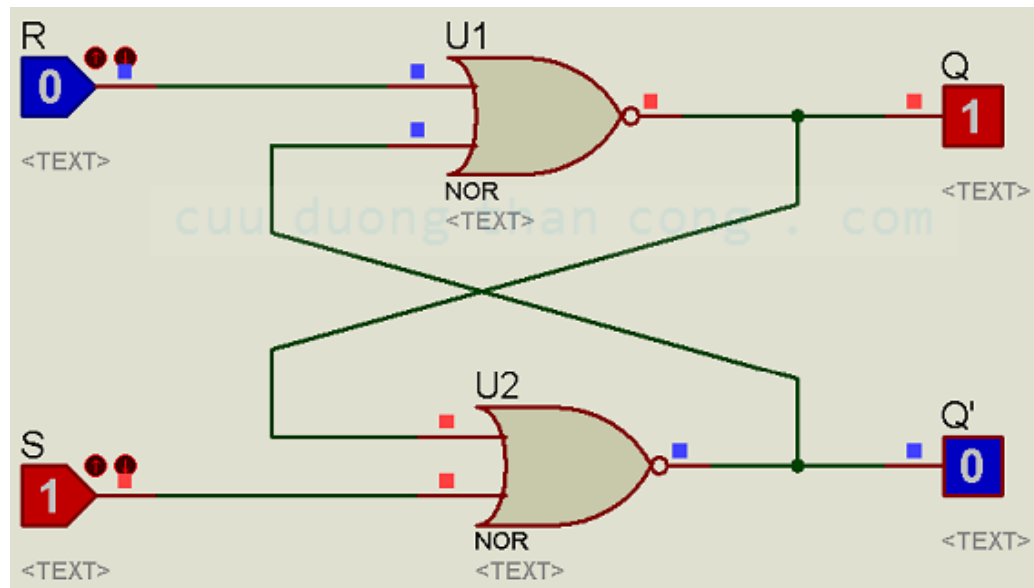
- Có 2 ngõ ra Q và Q' (tín hiệu đảo của Q)

- Trạng thái ngõ ra $Q_{\text{next}} = Q(t+1)$ phụ thuộc vào trạng thái ngõ vào S, R và tình trạng hiện tại của mạch $Q_{\text{current}} = Q(t)$

RS Latch

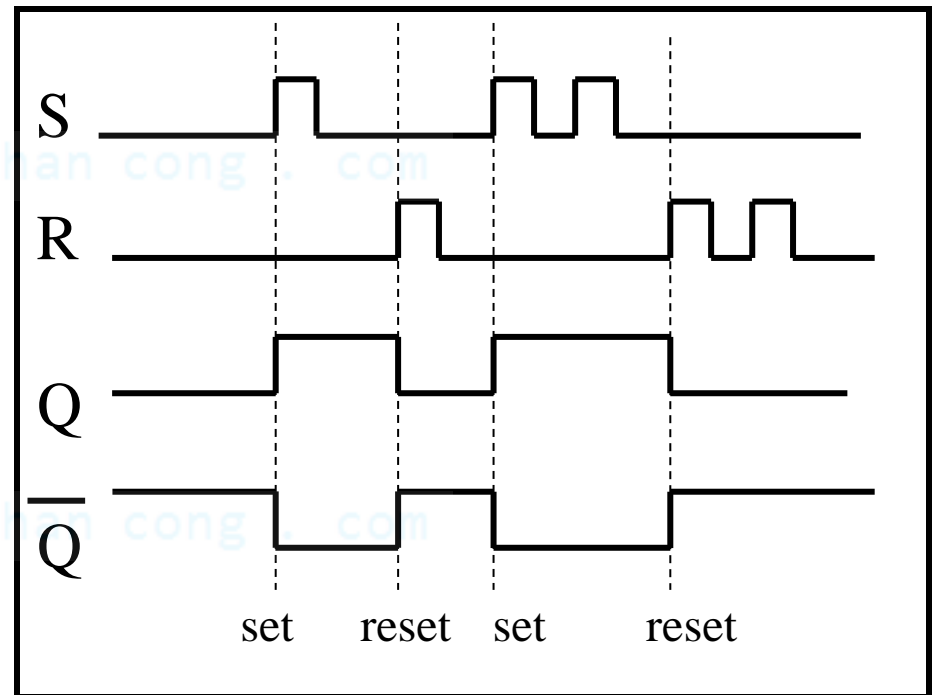
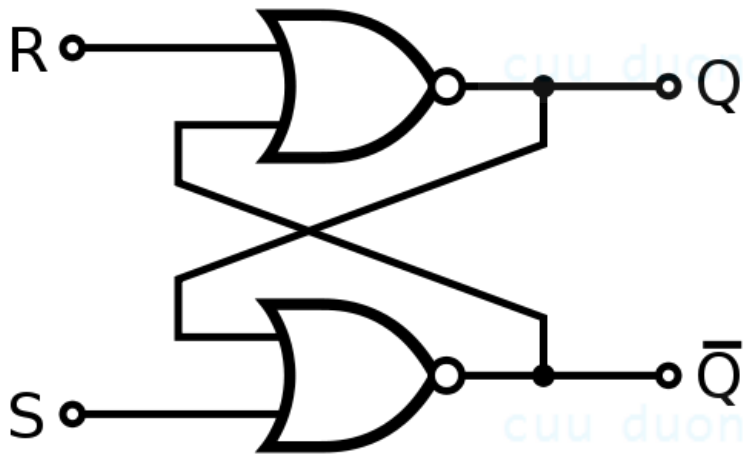
67

S	R	$Q = Q(t+1)$	Q'	Ý nghĩa
0	0	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
0	1	0	1	= 0
1	0	1	0	= 1
1	1	undefined	undefined	Không xác định

Timing chart

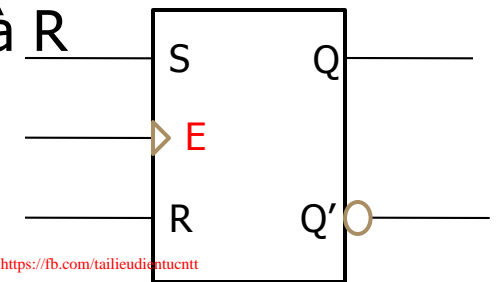
68

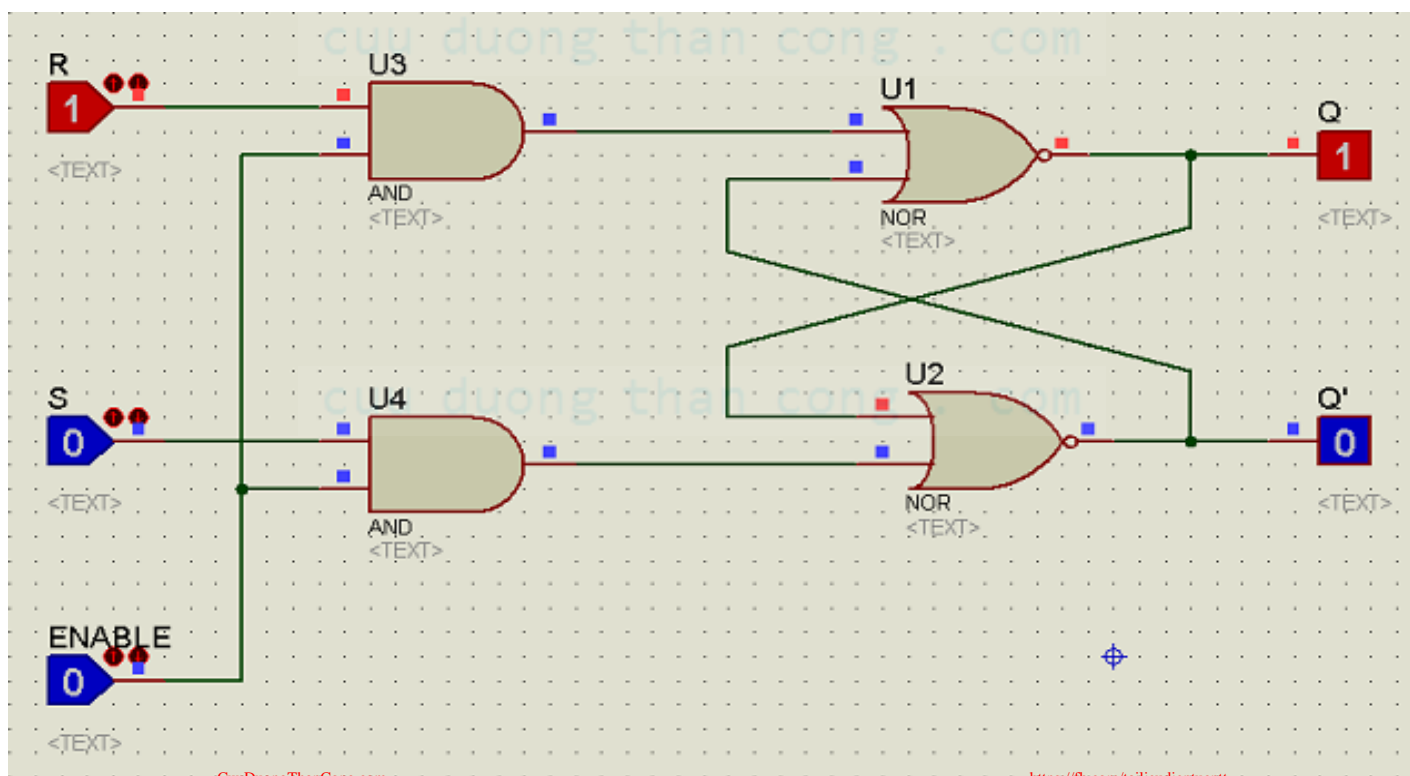
RS Flip-Flop

69

- Dùng thêm 1 tín hiệu ngõ vào kích hoạt “Enabled” (thường là tín hiệu xung đồng hồ Clock - C) để điều khiển mạch
    - **Enabled = 1 (Positive Clock Edge):** mạch hoạt động như mạch lật RS Latch
    - **Enabled = 0 (Negative Clock Edge):** mạch bị vô hiệu hoá,
→ Q giữ nguyên giá trị → $Q(t+1) = Q(t)$
- Chỉ khi tín hiệu Enabled đổi từ 0 sang 1 (positive edge triggered), ngõ ra mới có thể bị ảnh hưởng, nếu không thì không thể thay đổi bất chấp giá trị của S và R

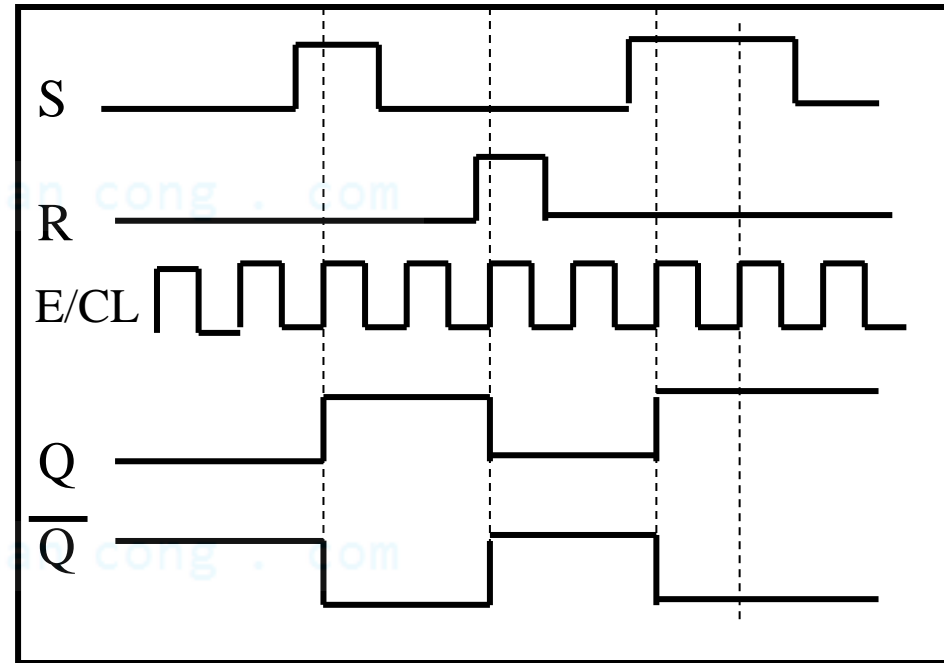
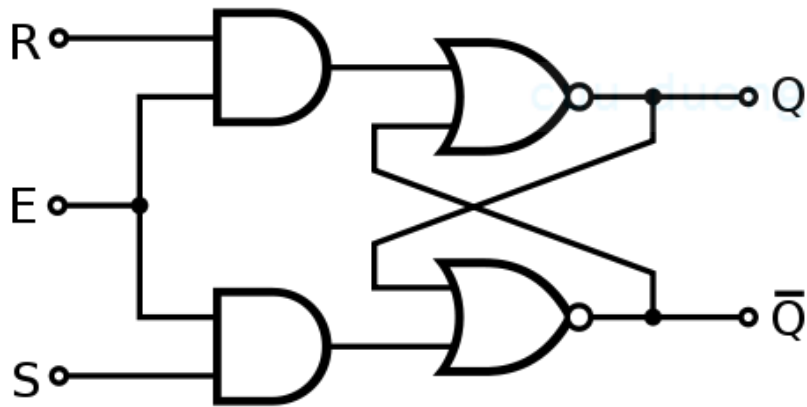

E	S	R	$Q = Q(t+1)$	Q'	Ý nghĩa
0	x	x	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
1	0	0	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
1	0	1	0	1	= 0
1	1	0	1	0	= 1
1	1	1	undefined	undefined	Không xác định

Timing chart

71

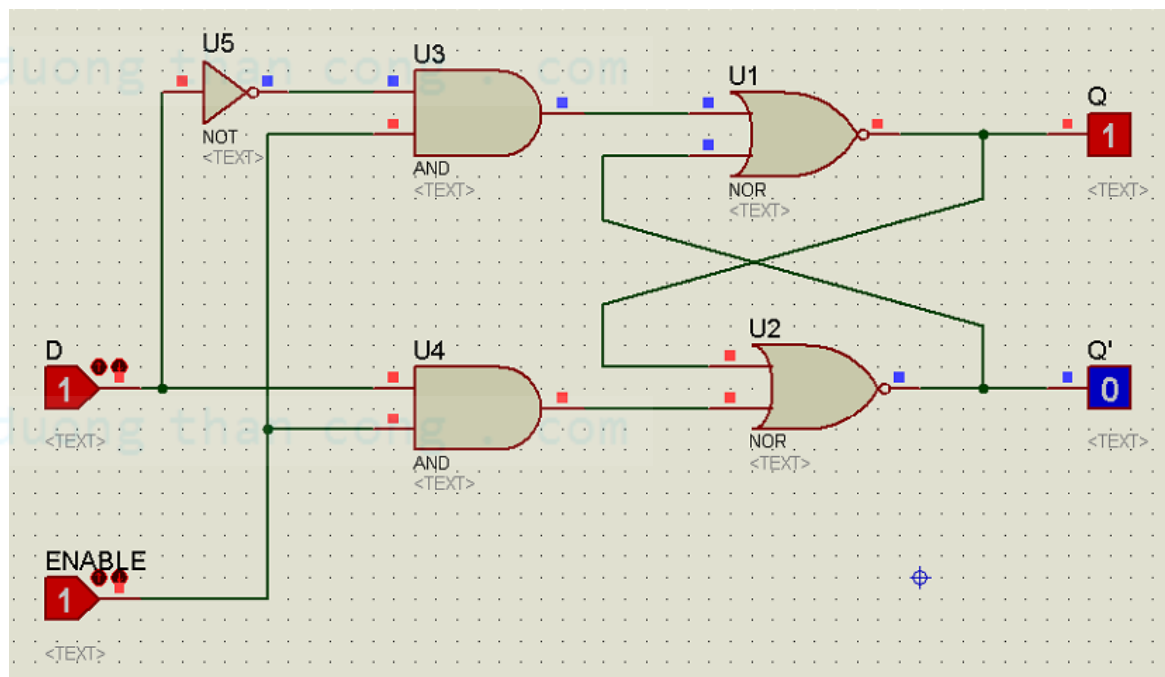
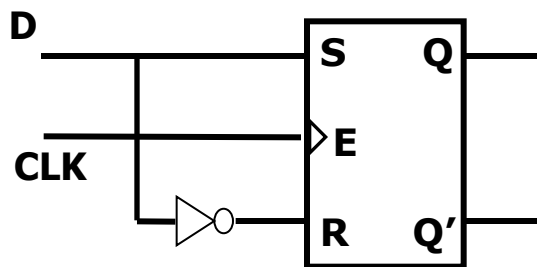
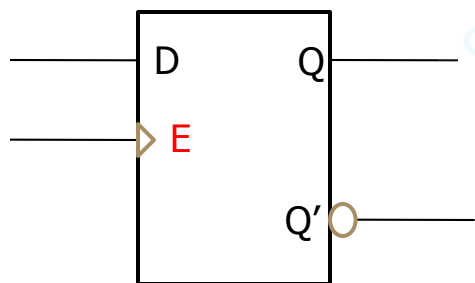
D (Data) Flip-Flop

72

- Để tránh trường hợp $R = S = 1$ trong RS Flip-Flop, trong mạch lật D Flip-Flop ta chỉ dùng **1 ngõ vào D** nhưng tách ra 2 tín hiệu, 1 trong 2 tín hiệu sẽ đi qua cổng NOT để tạo tín hiệu đảo của D
- Không bao giờ xảy ra trường hợp 2 tín hiệu vào mạch đều bằng 1
- Nhưng bên cạnh đó cũng không bao giờ xảy ra 2 tín hiệu vào mạch đều bằng 0 ☹️
- Ta không thể giữ nguyên trạng thái tín hiệu ngõ ra $Q(t + 1) = Q(t)$
- ***Để khắc phục ta sẽ dùng tín hiệu xung đồng hồ để vô hiệu hoá mạch khi cần, lúc đó trạng thái tín hiệu ngõ ra sẽ không đổi***

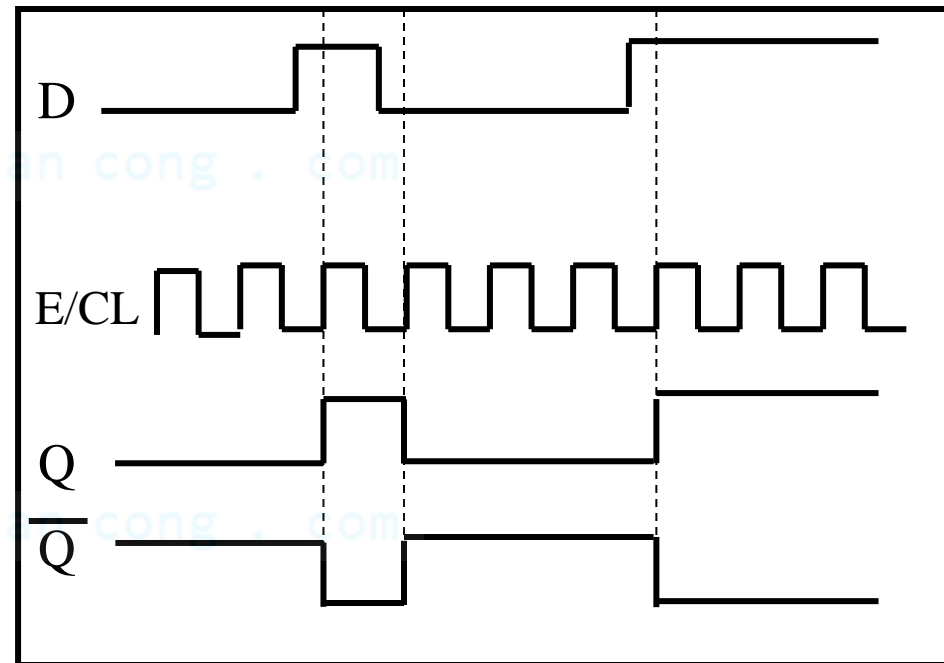
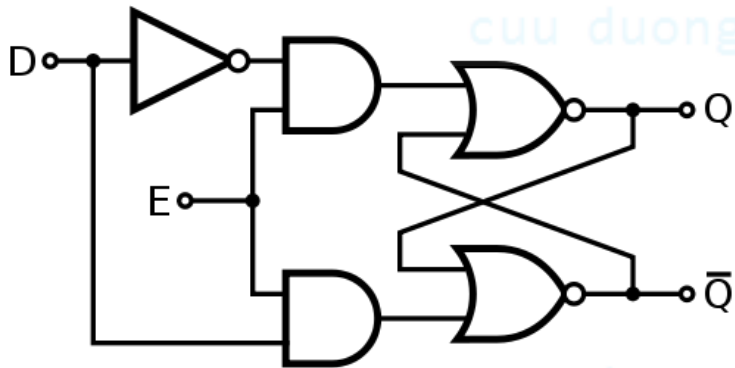

E	D	$Q = Q(t+1)$	Q'	Ý nghĩa
0	x	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
1	0	0	1	= 0
1	1	1	0	= 1

Timing chart

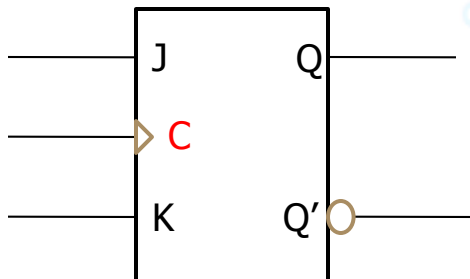
74

JK Flip-Flop

75

- Là 1 cải tiến của mạch RS Flip-Flop đối với trường hợp $R = S = 1$
- Nguyên tắc:
  - $J = S$
  - $K = R$
  - Nếu $J = K = 1$ thì khi đó với 1 chuyển tiếp của tín hiệu xung đồng hồ sẽ chuyển tín hiệu ngõ ra Q sang trạng thái bù Q'

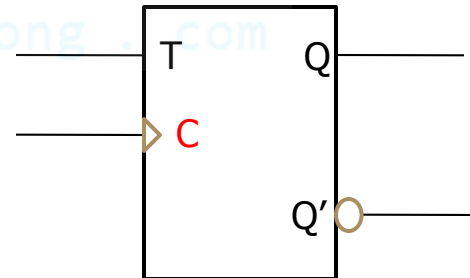

J	K	$Q = Q(t+1)$	Q'	Ý nghĩa
0	0	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
0	1	0	1	= 0
1	0	1	0	= 1
1	1	$Q'(t)$	$Q(t)$	Đảo bit

Mạch lật T

76

- Xuất phát từ mạch JK Flip-Flop với sự kết hợp 2 ngõ vào J, K thành duy nhất 1 ngõ vào T ($T = J = K$)

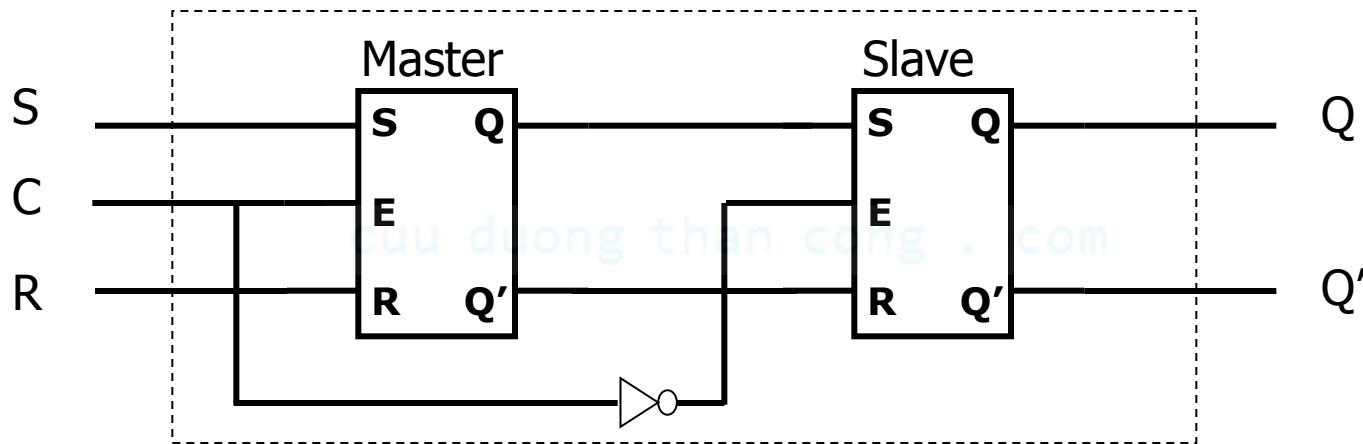
- $T = 0: Q(t + 1) = Q(t)$
- $T = 1: Q(t + 1) = (Q(t))'$

T	$Q = Q(t+1)$	Q'	Ý nghĩa
0	$Q(t)$	$(Q(t))'$	Không đổi
1	$(Q(t))'$	$Q(t)$	Đảo bit

Master-Slave Flip-Flop

77

- Bao gồm 2 bản mạch flip-flop tuần tự nối với nhau (master – slave)
- Tín hiệu ngõ ra Q phụ thuộc vào giá trị của những ngõ vào tại những chuyển tiếp lề âm / dương của xung đồng hồ (clock edge)
- Master flip-flop (trước) thay đổi → Slave flip-flop (sau) thay đổi

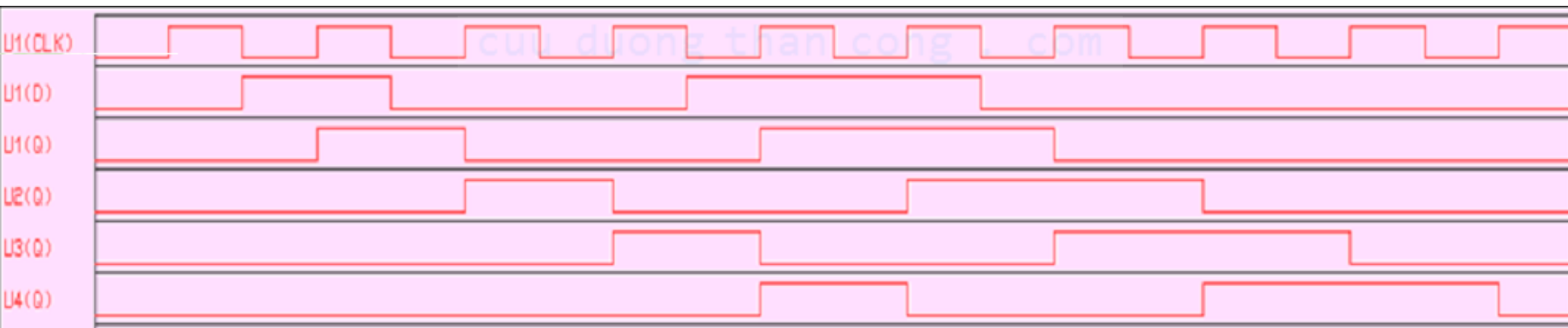
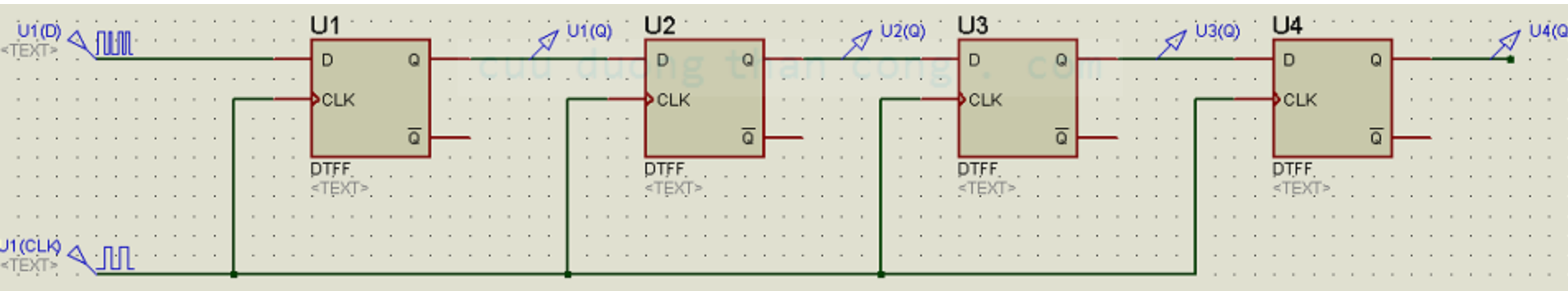

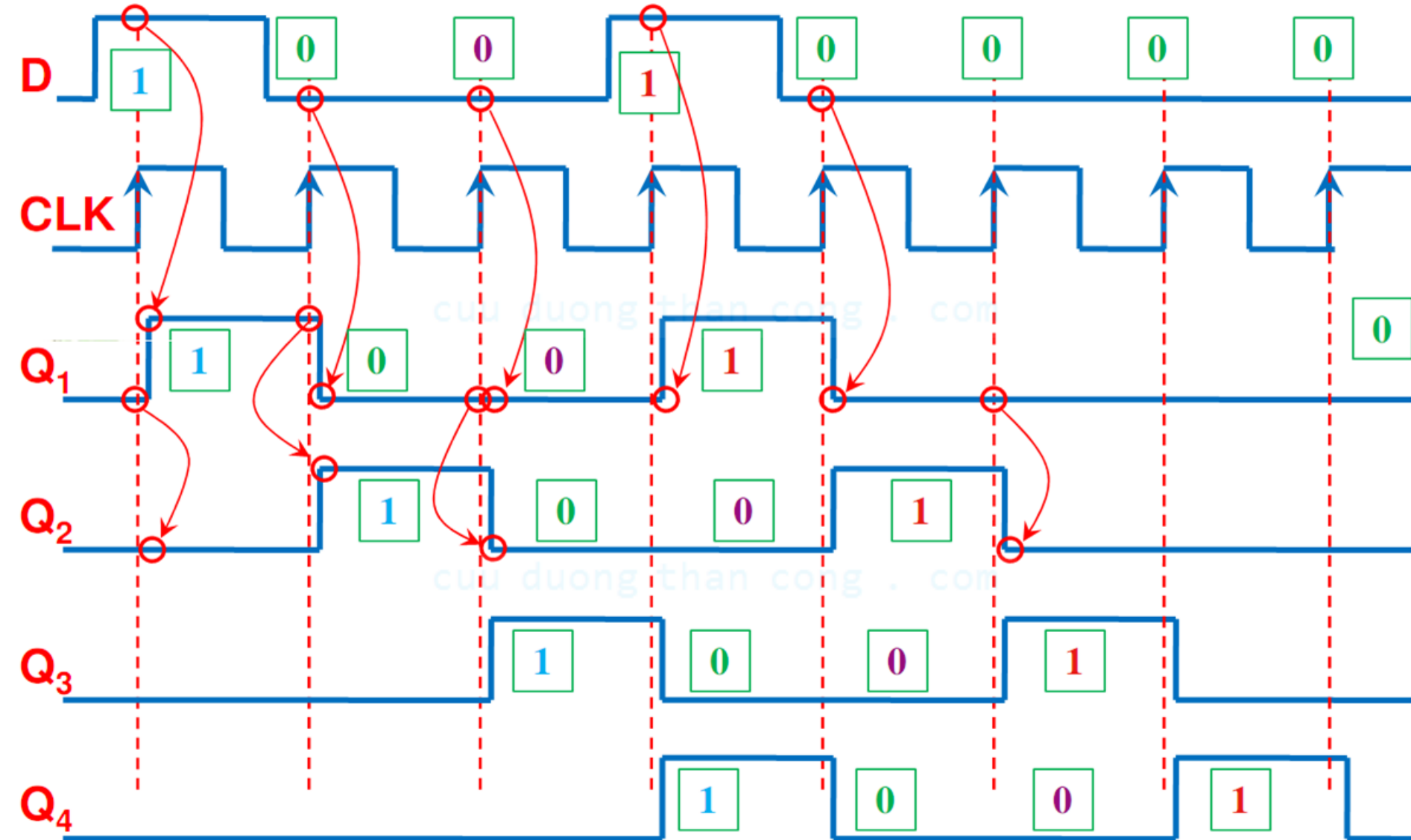
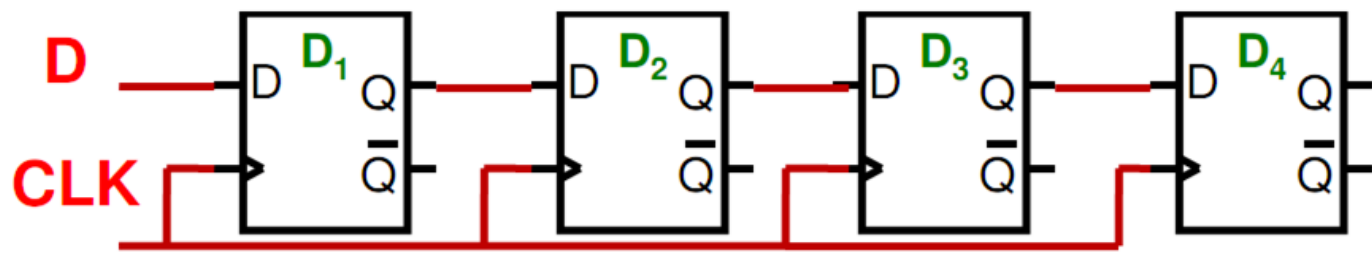
Master works when $C=1$
Slave works when $C=0$

Thanh ghi dịch (Shift Register)

78

- Thanh ghi dịch 4 bit
- $U1(D) = 01001100... \rightarrow U4(Q) = 00000100...$

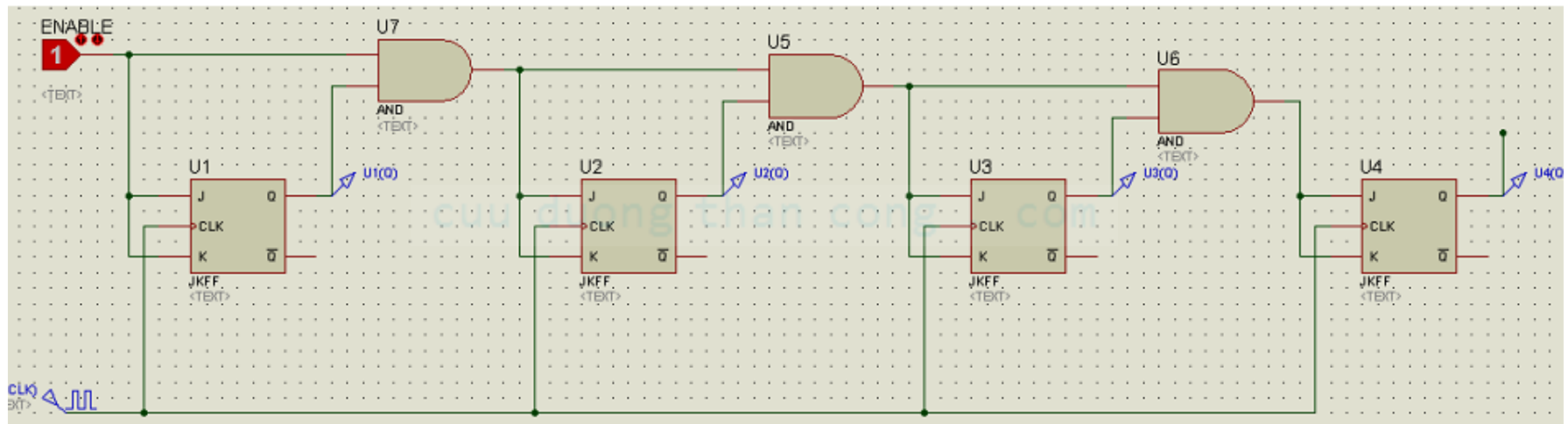

Bộ đếm (Counter)

80

- Mạch đếm đồng bộ nhị phân 4 bit ($0 \rightarrow 15$)

Số xung vào	Ngõ ra sau khi có xung vào				Trị thập phân ra
81	Q3	Q2	Q1	Q0	
Xoá	0	0	0	0	0
1	0	0	0	1	1
2	0	0	1	0	2
3	0	0	1	1	3
4	0	1	0	0	4
5	0	1	0	1	5
6	0	1	1	0	6
7	0	1	1	1	7
8	1	0	0	0	8
9	1	0	0	1	9
10	1	0	1	0	10
11	1	0	1	1	11
12	1	1	0	0	12
13	1	1	0	1	13
14	1	1	1	0	14
15	1	1	1	1	15
16	0	0	0	0	0
17	0	0	0	1	1

Ck   —

Q₀   0

Q₁   0

Q₂   0

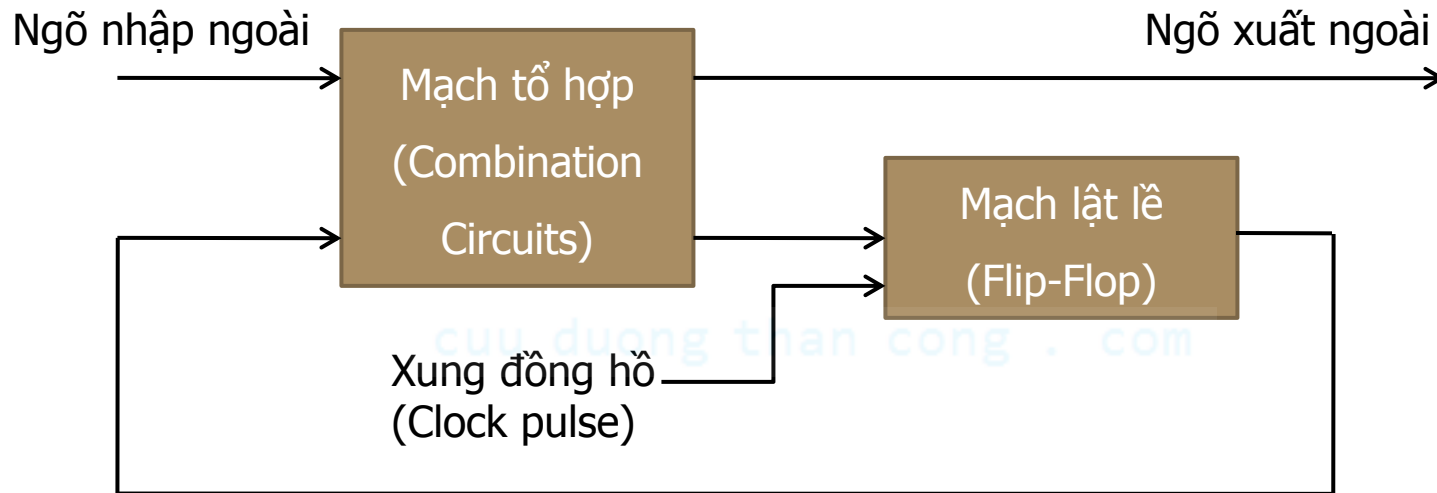
Q₃   0

↑0

Xoá

Mạch tuần tự đồng bộ

82

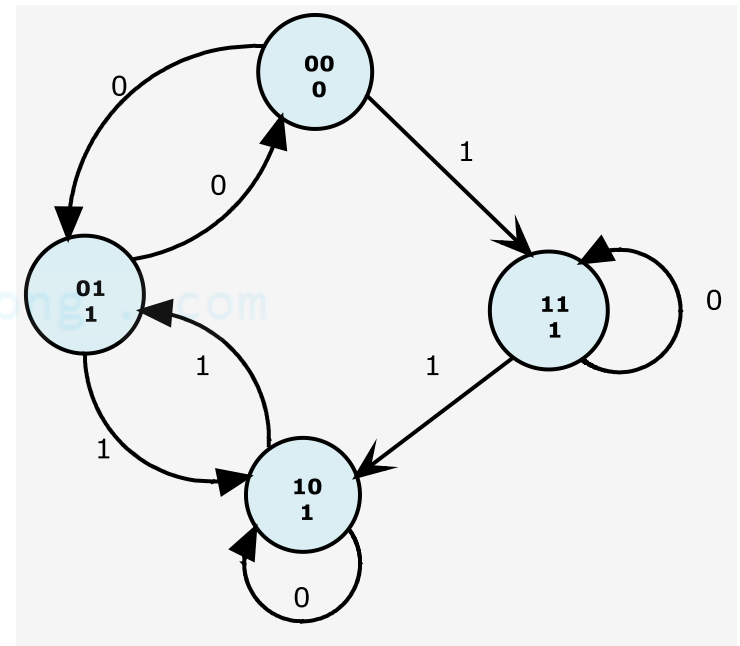
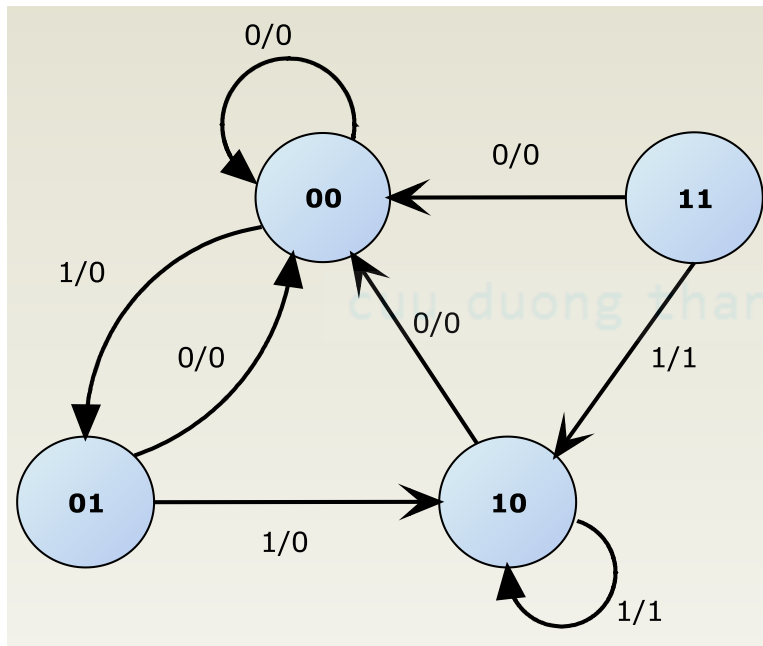

- Mạch tuần tự được xác định bởi:
  - Các ngõ nhập ngoài
  - Các ngõ xuất ngoài
  - Trạng thái nhị phân của mạch lật
- Trạng thái kế của mạch lật = $F(\text{Trạng thái hiện tại}, \text{Các ngõ nhập ngoài})$
- **Thiết kế mạch tuần tự → Xác định dạng mạch lật và các Input của chúng**

Thiết kế mạch tuần tự – Bước 1

83

- Đầu tiên phải **xác định dùng dạng mạch lật gì** (RS / JK / D / T)
- Lập **lược đồ các trạng thái** mạch lật dựa trên đặc tả mạch ban đầu
- Có 2 cách biểu diễn

(Bước 1 – tiếp tục)

84

- Thay vì dùng lược đồ trạng thái, ta cũng có thể lập **bảng trạng thái** mạch lật

Trạng thái hiện tại $Q(t)$			Giá trị ngõ nhập ngoài	Trạng thái kế $Q(t + 1)$		
Ngõ xuất mạch lật 1	...	Ngõ xuất mạch lật n	x	Ngõ xuất mạch lật 1	...	Ngõ xuất mạch lật n

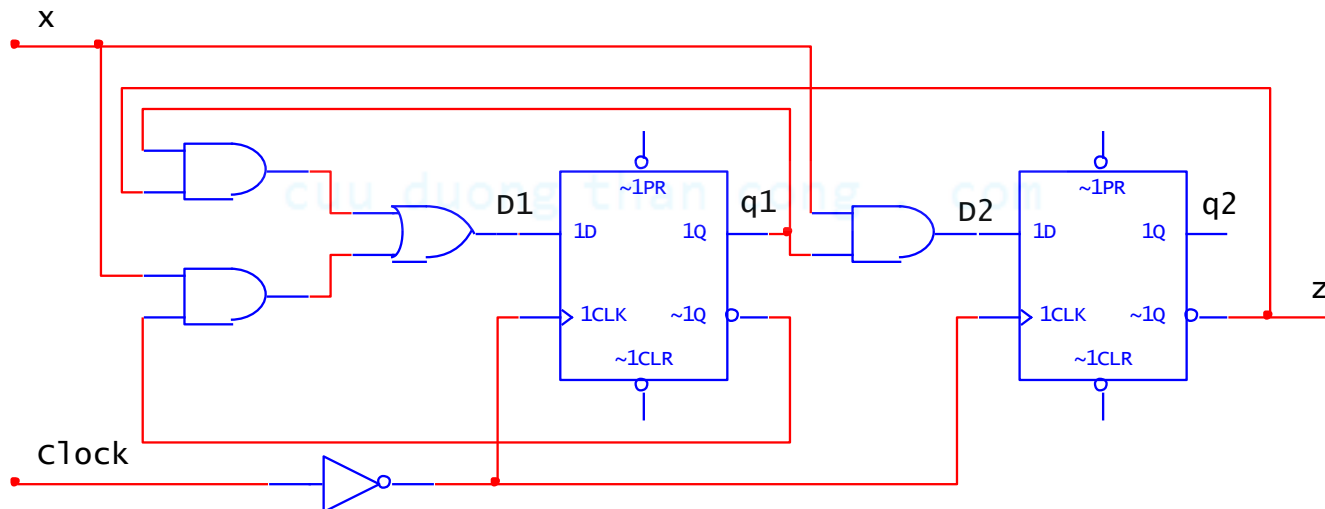
- Trạng thái kế của mạch lật: Dựa trên mô tả đề bài

Thiết kế mạch tuần tự – Bước 2

85

□ Lập **bảng kích thích**

- Nhiệm vụ là phải xác định được **làm thế nào để có được ngõ nhập vào mạch lật từ ngõ nhập ngoài x**
- Lưu ý ngõ nhập vào mạch lật $\neq$ ngõ nhập ngoài
  - Ví dụ: $x \neq D1, D2$

Bảng kích thích

86

Mạch lật RS / SR

Q(t)	Q(t+1)	S	R
0	0	0	x
0	1	1	0
1	0	0	1
1	1	x	0

Mạch lật JK

Q(t)	Q(t+1)	J	K
0	0	0	x
0	1	1	x
1	0	x	1
1	1	x	0

Mạch lật D

Q(t)	Q(t+1)	D
0	0	0
0	1	1
1	0	0
1	1	1

Mạch lật T

Q(t)	Q(t+1)	T
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Thiết kế mạch tuần tự – Bước 3

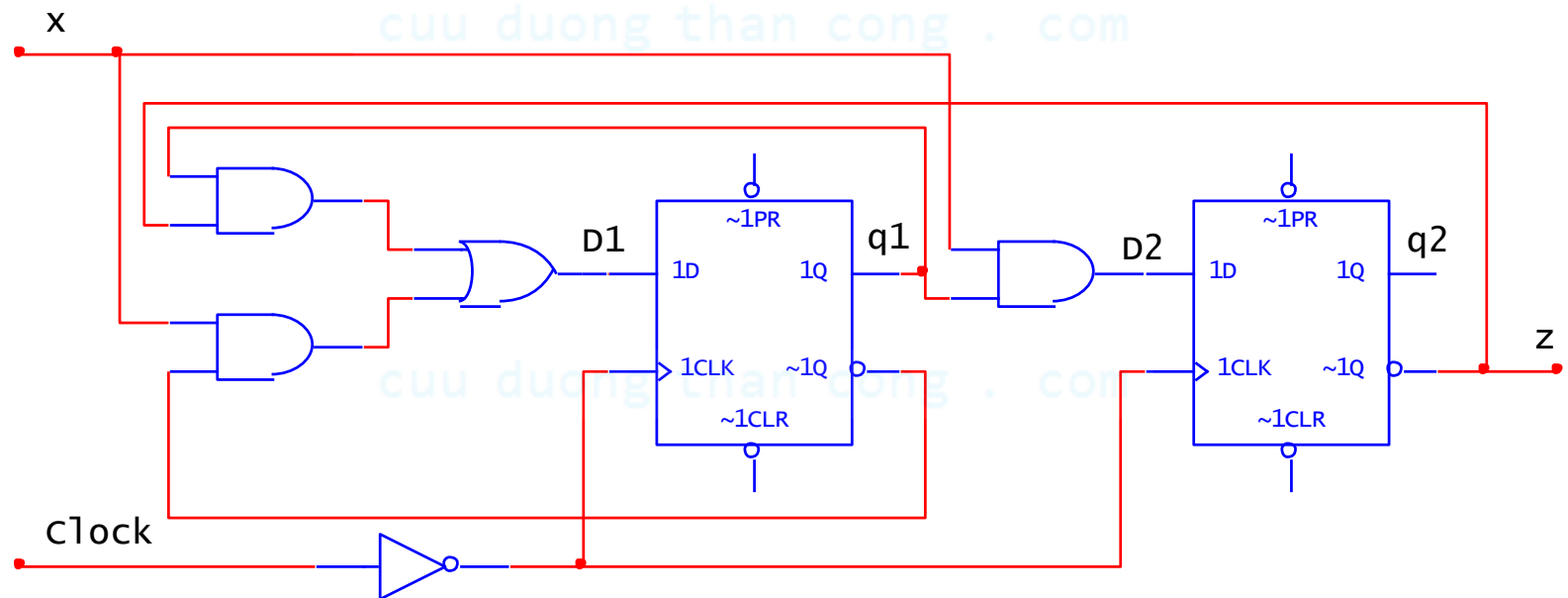
87

- Tìm phương trình đại số xác định ngõ nhập mạch lật từ bảng kích thích (Hàm ngược)
  - Có n mạch lật $\rightarrow n$ ngõ ra mạch lật $A_1 \dots A_n$
  - Suy ra phương trình ngõ nhập mạch lật có $n + 1$ biến bao gồm:
    - n biến $A_1 \dots A_n$
    - 1 biến x (ngõ nhập ngoài)
  - Dùng biểu đồ Karnaugh + bảng kích thích để xác định phương trình hàm ngõ nhập mạch lật

Thiết kế mạch tuần tự – Bước 4

88

- Vẽ sơ đồ mạch dựa trên phương trình hàm ngõ nhập

Bài tập minh họa

89

- Xem ví dụ minh họa tại giáo trình “Kiến trúc máy tính” – Thầy Nguyễn Minh Tuấn, trang 42-45

cuu duong than cong . com

cuu duong than cong . com

Một số bài tập thiết kế mạch

Bài 1 – Digital Clock v.1

90

- Thiết kế đồng hồ với mặt số thể hiện các số từ 0 đến 7 và 2 nút bấm A, B. Nếu bấm nút A, số thể hiện tăng lên 1. Nếu bấm nút B, số thể hiện giảm đi 1
- Cần: Adder, MUX

Một số bài tập thiết kế mạch

Bài 2 – Digital Clock v.2

91

- Thiết kế đồng hồ bấm giây với mặt số thể hiện các số từ 00 đến 63 và 2 nút bấm A, B. Bấm nút A để start / stop. Khi đồng hồ đang ở trạng thái stop, bấm nút B sẽ xóa về 0
- Cần: Counter, MUX

Một số bài tập thiết kế mạch

Bài 3 – Digital Clock v.3

92

- Thiết kế đồng hồ bấm giây với mặt số thể hiện các số từ 00 đến 63 và 3 nút bấm A, B, C.
Bấm nút A để start / stop. Khi đồng hồ đang ở trạng thái stop, bấm nút B sẽ tăng lên 1, bấm nút C sẽ giảm đi 1, bấm đồng thời B và C sẽ xoá về 00